

**Eskilstuna
kommun**

Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden
Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen

AVN/2016:45
Beslut: 2016-10-12

Torshälla stads nämnd
Torshälla stads förvaltning

TSN/2016:112
Beslut: 2016-10-12

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd

2016-10-13

Innehållsförteckning

1. RIKTLINJER – EKONOMISKT BISTÅND	1
UTGÅNGSPUNKTER	1
LAGSTIFTNING	2
<i>Socialtjänstlagens paragrafer om ekonomiskt bistånd</i>	2
<i>Vistelsebegreppet (2 kap. Kommunens ansvar)</i>	4
Vistelsekommun	4
<i>Barnperspektiv</i>	5
2. UPPDRAG	6
HJÄLP TILL ATT FINNA VÄGAR TILL EGEN FÖRSÖRJNING	6
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR RÄTTEN TILL EKONOMISKT BISTÅND	7
<i>Utlandsvistelse</i>	7
GRUNDER VID HANDLÄGGNING	7
PRÖVNING AV RÄTTEN TILL EKONOMISKT BISTÅND	8
AVSLAG PÅ ANSÖKAN OM EKONOMISKT BISTÅND	8
3. FÖRSÖRJNINGSTÖD	9
RIKSNORM	9
FÖRHÖJNING AV NORMEN	9
<i>Hälsa och hygien</i>	9
<i>Kosttillägg</i>	10
<i>Lek- och fritidsartiklar för barn</i>	10
SKÄLIGA KOSTNADER UTÖVER RIKSNORM	10
<i>Boende</i>	10
<i>Hushållsel</i>	10
<i>Hemförsäkring</i>	11
<i>Arbetsresor</i>	11
<i>Fackförening och arbetslöshetskassa</i>	11
BOENDEKOSTNADER	11
<i>Hysesrätt</i>	11
<i>Bostadsrätt eller villa</i>	13
<i>Andrahandsboende</i>	13
<i>Inneboende</i>	13
<i>Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren</i>	14
<i>Delad bostad</i>	14
<i>Andra boendeformer</i>	14
<i>Vuxet hemmaboende barn</i>	14
FÖRSÖRJNINGSTÖD VID VISTELSE PÅ INSTITUTION	15
<i>Institutionsnorm</i>	15
<i>Skäliga kostnader utöver institutionsnorm vid vistelse på institution</i>	15
NÖDPRÖVNING OCH AKUT BISTÅND	15
<i>Vid avslag på nödprövning</i>	16

<i>Personer som tillfälligt vistas i kommunen</i>	16
4. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	17
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	17
<i>Läkarvård</i>	17
<i>Medicin</i>	17
<i>Sjukvårdskostnad</i>	17
<i>Ambulanstransport</i>	17
<i>Mammografi och cellprov</i>	17
<i>Friskvård på recept</i>	17
<i>Tekniska hjälpmedel för det dagliga livet</i>	18
<i>Psykoterapikostnad</i>	18
<i>Egenavgift vid vård och behandling</i>	18
<i>Hemtjänstavgift</i>	18
<i>Tandvård</i>	18
Akut tandvård	18
Nödvändig tandvård	18
Återkommande tandvårdskontroll	19
GLASÖGON ELLER KONTAKTLINSER	19
KLÄDER OCH SKOR UTÖVER VAD SOM INGÅR I FÖRSÖRJNINGSTÖDET	20
BARNOMSORGSavgift – FÖRSKOLA, FRITIDSHEM	20
UMGÄNGESKOSTNADER	20
<i>Resor i samband med umgänge med barn</i>	20
FLYTTKOSTNAD	21
REPARATION I BOSTADEN	21
MAGASINERINGSKOSTNAD	22
HEMUTRUSTNING	22
<i>Hel hemutrustning</i>	22
<i>Begränsad hemutrustning</i>	22
<i>Komplettering av hemutrustning</i>	22
<i>Hemutrustning för ungdomar</i>	23
<i>Hemutrustning för flyktingar</i>	23
<i>Tvättmaskin</i>	23
<i>Internetuppkoppling</i>	23
SPÄDBARNsutrustning	23
ÄKTENSKAPSSKILLNAD	24
ADVOKATKOSTNADER	24
IDENTITETSHANDLING	24
PASS	24
KOSTNADER FÖR E- LEGITIMATION	24
SVENSKT MEDBORGARSKAP	24
UPPEHÅLLSTILLSTÅND	24
RESOR	25
<i>Lokala resor som inte är arbetsresor</i>	25

<i>Färdtjänst</i>	25
<i>Rekreationsresor</i>	25
<i>Resa till begravning</i>	25
<i>Umgängesresor</i>	25
<i>Återföreningsresor</i>	25
<i>Återvandringsresor</i>	25
SKULDER	25
<i>Hyresskuld</i>	26
<i>Elskuld</i>	27
<i>Telefonskuld</i>	27
TELEFONABONNEMANG	27
<i>Depositionsavgift</i>	27
EGNA MEDEL/FÖRMEDLINGSMEDEL	27
BEGRAVNINGSKOSTNAD	28
5. OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSTÖD	29
HANDLÄGGNING AV BISTÅND TILL ARBETSLÖSA	30
<i>Att stå till arbetsmarknadens förfogande</i>	30
ARBETSLÖSA UNGDOMAR (PERSONER UNDER 25 ÅR)	31
ARBETSLÖSA MED OTILLRÄCKLIG FÖRÄLDRAPENNING	31
ARBETSLÖSA MED OTILLRÄCKLIG A-KASSA/ALFAKASSA	32
ARBETSLÖSA MED SOCIALA OCH MEDICINSKA PROBLEM	32
SJUKSKRIVNA	32
PERSONER MED MISSBRUKSPROBLEM	32
BOSTADSLÖSA/HEMLÖSA	33
FÖRETAGARE ELLER PERSONER MED FRIA YRKEN	33
INSKRIVNA FÖR KRIMINALVÅRD, RÄTTSPSYKIATRISK VÅRD	33
PERSONER UNDER INTENSIVÖVERVAKNING MED ELEKTRONISK KONTROLL – S.K. FOTBOJA	34
PERSONER MED KONTRAKTSVÅRD	35
INSKRIVNA FÖR VÅRD ELLER BEHANDLING INOM SOCIALTJÄNSTEN	35
PERSONER 65 ÅR OCH ÄLDRE	35
STUDERANDE	35
<i>Studierande som har familj</i>	36
<i>Studierande under studieuppehåll</i>	36
<i>Ungdomar under 21 år som går i skolan</i>	36
<i>Nyanlända i gymnasieåldern</i>	37
<i>Vuxenstudierande på grundskolenivå</i>	37
<i>Studierande SFI</i>	38
<i>Vuxenstudierande på gymnasienivå</i>	38
<i>Vuxenstudierande på både grundskole- och gymnasienivå</i>	38
<i>Studier på högskolenivå</i>	38
<i>Bistånd till studierande under studieuppehåll</i>	39
BISTÅND TILL BARN OCH SKOLUNGDOM	39

UNGDOMAR SOM BOR I FAMILJEHEM ELLER PÅ INSTITUTION	39
UTLÄNDSKA MEDBORGARE	40
<i>Utländska medborgare med uppehållstillstånd .....</i>	40
<i>Utländska medborgare utan uppehållstillstånd .....</i>	40
<i>Utländska medborgare som ansökt om förlängning av uppehållstillstånd.....</i>	40
<i>Asylsökande .....</i>	40
Etableringsreformen	41
Initialt försörjningsstöd och kompletterande försörjningsstöd	41
<i>EU-medborgare.....</i>	42
Allmän orientering	42
Uppehållskort	43
Uppehållsrätt	43
Egna företagare	44
Arbetsökande	44
Icke yrkesverksamma personer	44
EU-medborgares rätt till bistånd	45
Utredning och beslut gällande EU-medborgare	46
PERSONER UTSATTA FÖR VÅLD I NÄRA RELATIONER.....	46
MAKAR, REGISTRERADE PARTNER OCH SAMBOR	46
6. ANVISNING FÖR HANDLÄGGNING	48
ALLMÄNT	48
NOGGRANNHET VID HANDLÄGGNINGEN	48
<i>Förebygga felaktiga utbetalningar .....</i>	48
<i>Löpande beslut .....</i>	49
ANSÖKAN.....	49
<i>Ombud och fullmakter.....</i>	49
GRUNDUTREDNING	50
<i>Kontroller.....</i>	50
<i>Identitet och vistelse.....</i>	50
<i>Inkomster.....</i>	51
<i>Tillgångar.....</i>	51
<i>Arbetsökande .....</i>	51
INKOMSTBERÄKNING	51
<i>Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet.....</i>	51
<i>Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet.....</i>	52
<i>Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet .....</i>	52
JOBBSTIMULANS-SÄRSKILD BERÄKNINGSGRUND ENLIGT 4 KAP. 1 B § SOL	53
ÖVERSKJUTANDE INKOMST FRÅN TIDIGARE MÅNADER (NORMÖVERSKOTT).....	53
ARBETSINKOMST FÖR SKOLUNGDOMAR.....	54
EKONOMISKT BISTÅND TILL HUSHÅLL SOM HAR UPPDRAG SOM FAMILJEHEM	54
TILLGÅNGAR	54
<i>Bil.....</i>	54
<i>Bostadsrätt eller villa.....</i>	54
<i>Fritidshus .....</i>	55

<i>Bankmedel, aktier och obligationer</i>	55
<i>Bosparande</i>	56
<i>Pensionssparande</i>	56
<i>Barns tillgångar och inkomster av kapital</i>	56
UTGIFTER	56
HUSHÅLLSTYPER	56
<i>Sammanboende med hushållsgemenskap</i>	56
<i>Gifta men ej sammanboende</i>	57
<i>Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma</i>	57
<i>Gymnasiestuderande ungdom</i>	57
<i>Underårig som bildat familj</i>	57
<i>Hushåll med möjlighet till föräldrapenning</i>	58
<i>Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna</i>	58
KOMMUNICERING	58
BESLUT	58
<i>Underrättelse om beslut</i>	59
ÖVERKLAGAN	59
<i>Överklagande med förvaltningsbesvär</i>	59
<i>Överklagande med kommunalbesvär – laglighetsprövning</i>	59
DOKUMENTATION	59

1. RIKTLINJER – EKONOMISKT BISTÅND

Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. I Eskilstuna kommuns reglemente för nämnderna anges att arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden och Torshälla stads nämnd har ansvar för handläggning av ekonomiskt bistånd. Vidare har nämnderna så kallat restansvar det vill säga ansvar för uppgifter enligt socialtjänstlagen om inte detta regleras i annan nämnds reglemente.

Reglementen: Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, Torshälla stads nämnd och Vård- och omsorgsnämnden.

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i kommunen när det gäller såväl bidragsnivå som förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd samt insatser för att sökande ska finna vägar till egen försörjning. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Görs avvikelser från riktlinjerna ska skälen därtill finnas tydligt dokumenterade. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger, motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter hans individuella förmåga och förutsättningar.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag från riktlinjerna kan göras i akuta situationer eller när någon riskerar att hamna i nöd. Avvikelser från riktlinjerna ska samrådas med teamledare, och skälen för bedömningen ska dokumentas.

Finns anledning att göra undantag från den normala handläggningen och undantaget är av principiell betydelse ska biståndsutskottet/arbetsutskottet fatta beslut i frågan. Även i andra fall, där det återkommande görs bedömningar som innebär avsteg från normal handläggning, bör vägledning sökas genom att frågan underställs biståndsutskottet/arbetsutskottet.

Vägledning inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens handbok – Ekonomiskt bistånd handbok för socialtjänsten.

Rättsliga utslag i domstol finns inte i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas.

Utgångspunkter

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sina försörjningsbehov och att ekonomiskt bistånd ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand, inte genom ekonomiskt bistånd. Arbete gör den enskilde delaktig och bidrar till samhället vilket också stärker självkänslan. Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas ett

strukturerat stöd för att nå egen försörjning. Har den sökande inte förutsättningar att arbeta ska det i första hand erbjudas kompetenshöjande insatser samtidigt som det ska eftersträvas att den enskilde får tillgång till de generella välfärdssystemen. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbetena till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna är fastslaget i en riksnorm, som finns med i riktlinjerna. Vad som kan vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och i dessa riktlinjer. Bidrag utöver norm och riktlinjer ska endast utges efter noggrann utredning och restriktivt.

Lagstiftning

De lagar som främst reglerar verksamheten inom ekonomiskt bistånd är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), sekretesslagen (SkrL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, föräldrabalken (FB), Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (HSL), lag om allmän försäkring (AFL) m.fl.

Socialtjänstlagens paragrafer om ekonomiskt bistånd

De paragrafer i socialtjänstlagen som specifikt berör rätten till ekonomiskt bistånd har följande lydelse:

4 kap. Rätten till bistånd

1 § Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Lag (2016:654).

1 a § Följande inkomster ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 §

1. hemmavarande barns inkomster av eget arbete,
2. hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år.

Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett prisprisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Lag (2013:421).

1 b § För den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 § (särskild beräkningsregel).

Den särskilda beräkningsregeln gäller under två år. Därefter måste kravet på att försörjningsstöd ska ha lämnats under sex månader i följd uppfyllas på nytt för att den särskilda beräkningsregeln ska gälla igen. Den särskilda beräkningsregeln gäller inte inkomster som anges i 1 a §. Lag (2013:421).

2 § Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

3 § Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för:

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och radio- och TV-avgift,
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 ska i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, ska socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta. Lag (2009:1233).

4 § Socialnämnden får begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden ska samråda med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas enligt första stycket. Lag (2013:421).

5 § Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

9 kap. Återkrav m.m.

1 § Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller få annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än vad som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket. Lag (2015-970).

2 § Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap. 1 § endast om den lämnats som förskott på en förmån eller ersättning, till den som är indragen i arbetskonflikt, eller till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än som avses i 4 kap. 1 § får socialnämnden återkräva hjälpen, om den har getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf ska vara skriftligt. Beslutet ska innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet ska delges den enskilde.

3 § Vill socialnämnden föra talan om ersättning som en enskild inte återbetalar frivilligt för ekonomisk hjälp som avses i 1 eller 2 § eller för kostnader som kommunen har haft enligt 8 kap. 1 § första eller andra stycket, ska talan väckas hos förvaltningsdomstolen inom tre år från det kommunens kostnader uppkom. Talan väcks vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.

Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket. Lag (2009:836).

4 § Socialnämnden får helt eller delvis efterge den ersättningsskyldighet som avses i 1 och 2 §§ och i 8 kap. 1 § första och andra styckena.

Vistelsebegreppet (2 kap. Kommunens ansvar)

Bestämmelsen i 2 kap. 2 § SoL har avgörande betydelse för ansvarsfördelningen mellan kommunerna. Här fastslås huvudregeln – att det är vistelsekommunen som ska lämna den enskilde det stöd och den hjälp som hen behöver.

Vistelsekommun

Den kommun som någon mer eller mindre tillfälligt vistas i när hjälpbehovet inträder kallas för vistelsekommun. Kommunens skyldighet att pröva en persons behov av ekonomiskt bistånd påverkas inte av vistelsetidens längd. Detta ansvar gäller även om en person vistas helt tillfälligt i en kommun men är bosatt i en annan. Omfattningen av det bistånd som vistelsekommunen kan ha skyldighet att ge kan däremot påverkas av den tid som han eller hon vistas där och under vilka förhållanden.

Har den sökande vistats i annan kommun en längre tid (mer än en månad) är det normalt en anledning till att avslå ansökan med motiveringen att sökande ej vistas i kommunen. Den sökande bör då söka biståndet i den kommun som han/hon vistas i. För att nämnden ska kunna lämna information till den nya kommunen om ärendet ska det finnas ett uttalat och dokumenterat samtycke.

Kommunens ansvar då en person endast tillfälligt vistas i kommunen begränsas normalt till bistånd till en hemresa och eventuellt annat bistånd för att avvärja en nödsituation.

Personer som är utsatta för våld eller andra övergrepp har rätt att i förväg ansöka om stöd- och hjälpinsatser i den kommun dit han eller hon vill flytta och bosätta sig permanent. Se

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-5-41>

Riktlinjer för handläggning av bistånd till utländska medborgare behandlas under särskilt avsnitt.

Barnperspektiv

I socialtjänstlagen 1 kap 2 § stadgas att ”vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas”. Detta innebär att konsekvenserna för barnen alltid ska övervägas innan beslut fattas. Vid avslagsbeslut ska det alltid dokumenteras att sådant övervägande har skett.

I arbete med ekonomiskt bistånd finns det särskild anledning att fokusera på barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd.

Barnperspektivet i handläggningen innefattar:

- Att i samarbete med föräldrarna uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen.
- Att vid behov och i samråd med föräldrarna göra hembesök för att bedöma vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- Att vid behov och i samråd med föräldrarna tala med barnet, med beaktande av dess ålder och mognad, för att bedöma vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- Att bedöma vad som är barnets bästa utifrån en helhetsbedömning, med stöd i lokala riktlinjer och policydokument, barnkonventionen och med hjälp av de kunskaper som finns om barn och barns behov.
- Att upprätta handlingsplaner för hur självförsörjning ska uppnås.
- Att bevaka barns behov inom särskilt viktiga områden som till exempel boende, umgänge med föräldrar, hälsa, fritidsaktiviteter, skolaktiviteter och ungdomars ferieinkomster.
- Att dokumentera hur barnets behov beaktats, vilka eventuella överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller såväl vid negativa som positiva beslut.

Ytterligare vägledning kan fås av Socialstyrelsen rapport ”Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd”.

2. UPPDRAG

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens och Torshälla stads nämnds övergripande uppdrag är att stärka kommuninvånarnas möjlighet till:

- arbete
- egen försörjning
- social trygghet
- aktivt deltagande och påverkan i samhällslivet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- vuxenutbildning och kompetensutveckling

Verksamheten ska bygga på respekt för människans självbestämmanderätt, integritet och fokusera på att frigöra kommuninvånarens egna resurser. Normaliseringsprincipen ska gälla för nämndernas insatser. När åtgärder berör barn ska barnens bästa alltid beaktas.

Nämndernas huvuduppgifter är:

- Att själv och tillsammans med andra erbjuda kommunmedlemmarna kompetensutveckling som leder till arbete och stimulerar till vidare studier.
- Att verka för positiva varaktiga förändringar för människor i utsatta situationer.

Utifrån det övergripande uppdraget innebär arbetet med ekonomiskt bistånd främst att:

- Hjälpa människor att finna vägar till egen försörjning
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

Hjälp till att finna vägar till egen försörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stötts för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus. Utgångspunkten är att människor vill, kan och ska ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och krav ska ställas utifrån individens förutsättningar. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen, där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på att finna den enklaste/effektivaste vägen till egen försörjning.

Arbets sättet ska vara strukturerat och en handlingsplan ska upprättas där det framgår vilka krav på individen socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Handlingsplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas tillsammans med

brukaren. Uppföljningen av planen ska dokumenteras. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång.

Förutsättningar för rätten till ekonomiskt bistånd

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Många av dessa personer är arbetsföra och kan börja arbeta direkt. En handlingsplan ska upprättas tillsammans med den sökande där det framgår vilka åtgärder den enskilde ska medverka i för att komma ut i egen försörjning och ha rätt till försörjningsstöd.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i erbjudna arbetsmarknadsinsatser, praktik, av kommunen anordnade aktiviteter, SFI eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad handlingsplan.

För att ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska det finnas en allvarlig och omfattande problematik, exempel på detta kan vara allvarligt missbruk eller svår psykisk ohälsa. Personer som av sociala eller medicinska skäl bedöms förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från Landstinget. Även för denna grupp ska handlingsplaner upprättas. För att vara berättigade till försörjningsstöd ska personerna medverka till rehabilitering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet. Det är viktigt att personer med enbart försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Insatser ska erbjudas i samverkan med exempelvis kommunens socialtjänst, Landstinget och Försäkringskassan. Vid långvarig eller kronisk sjukdom krävs medverkan till att söka ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

När det gäller personer med ett pågående missbruk kan inte krav ställas på att ingå i en behandling för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Däremot kan försörjningsstödet reduceras när det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Utgångspunkten ska vara att starka skäl ska föreligga.

Grunder vid handläggning

Allmänt gäller att en utredning ska inledas utan dröjsmål. Varje ärende ska handläggas så enkelt och snabbt som möjligt och på ett resurseffektivt sätt.

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde, och den enskilde har alltid förstahandsansvaret för sin

livssituation. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning.

Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska finnas.

Det är av stor vikt att jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet alltid beaktas vid bedömning av insatser och rätt till bistånd, och att varje individ får det bistånd och det stöd den behöver oavsett kön, sexuell läggning, ålder, etnisk eller religiös tillhörighet eller funktionshinder.

En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. Finns det behov av flera typer av bistånd ska samverkan ske inom enheten och med övriga verksamheter inom socialtjänsten. Samverkan bör också ske med andra samhällsorgan men då efter samtycke från den enskilde. Lämnar den sökande inte sådant samtycke kan det påverka möjligheten att få ekonomiskt bistånd.

Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*
En bedömning ska göras om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på hen i syfte att uppnå självförsörjning.
- *Kan behovet tillgodoses på annat sätt?*
Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.
- *Vilket bistånd ska beviljas?*
Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från socialtjänstlagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Efter bedömning i det enskilda fallet kan reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behov såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

Ett avslagsbeslut innebär oftast att den sökandes livsvillkor påverkas. Därför ska det eftersträvas att ge personen råd hur försörjningen kan klaras trots avslaget.

3. FÖRSÖRJNINGSTÖD

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL och består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäligen kostnader för ett antal regelbundet återkommande normposter.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den så kallade riksnormen omfattar sex normposter för vuxna och sju normposter för barn och ungdomar.

Följande poster ingår i riksnormen:

- *Livsmedel*
Kostnader för en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost enligt Livsmedelsverkets näringsrekommendationer till frukost, lunch, middag och 2–3 mellanmål.
Utgångspunkten är att man lagar all mat hemma.
- *Kläder och skor*
Kostnader för vanliga kläder och skor för olika årstider och väder samt för vardag, fritid och något festligare tillfällen. Utgångspunkten är normalt slitage av kläder och skor. Även tillbehör som paraply, armbandsur och väskor.
- *Lek och fritid*
Kostnader för vanliga fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus samt viss motion och kultur. Även en viss kostnad för mobiltelefon ingår.
- *Hygien*
Kostnader för den personliga hygien inklusive hårklippning och rakapparat, varor för skötsel av småsår med mera. Preventivmedel ingår inte.
- *Barn- och ungdomsförsäkring*
Kostnader för premie för gruppförsäkring eller individuell försäkring som gäller för sjukdom och olycksfall.
- *Förbrukningsvaror*
Kostnader för toalett- och hushållspapper, batterier och glödlampor, och för dagligvaror som behövs för vård och skötsel av bostaden och av kläder och skor, till exempel disk- och tvättmedel.
- *Dagstidning, telefon och TV-avgift*
Kostnader för helårsprenumeration av en dagstidning, avgift till Radiotjänst för TV och månads- och samtalsavgifter för telefonsamtal inom Sverige.

Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de nedanstående normposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning till exempel handikappersättning eller den skattefria delen av vårdbidraget.

Hälsa och hygien

Inom normposten hälsa och hygien ska det mesta inrymmas när det gäller mediciner som inte omfattas av högkostnadsskyddet. Ibland finns behov av dyrare eller omfattande hälsovårdsartiklar till exempel bandage eller lusmedel, som i barnfamiljer måste sättas in omgående och som inte alltid ryms inom kostnadsramen och inte heller är förutsägbart. Det kan då finnas

skäl att godkänna dessa kostnader helt eller delvis. Exempelvis kan personer med nedsatt hörsel även vara i behov av batterier till hörapparat vilket inte ingår i högkostnadsskyddet eller medräknas i handikappersättningen.

Kosttillägg

Behov av särskild kost ska bedömas restriktivt och alltid styrkas med intyg om en betydligt ökad matkostnad (specialkost) utifrån sjukdom, allergier eller liknande. Intyget ska utställas av exempelvis dietist eller läkare.

Vägledning för beräkning av merkostnaderna kan fås av Konsumentverkets beräkning av merkostnader vid specialkost.

Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader ska möjligheten till handikappersättning undersökas. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Lek- och fritidsartiklar för barn

Efter individuell prövning kan i undantagsfall bistånd till högre belopp än vad som ingår i normen beviljas till lek- och fritidsartiklar för barn om det är av vikt för barnets utveckling och barnets behov av stimulans. Bedömningen ska innefatta sökandes möjligheter att inom rimlig tid tillgodose behovet.

Skäliga kostnader utöver riksnorm

Försörjningsstöd utöver riksnorm kan lämnas för skäliga kostnader för nedanstående normposter, enligt 4 kap. 3 § första stycket 2 SoL. Vad som räknas som skäliga kostnader måste avgöras efter en individuell bedömning.

Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek samt tillgången till bostad. Kostnad för kabel-TV beviljas i regel inte om inte denna är inräknad i hyran eller om man inte själv kan bestämma över kostnaden.

Beträffande boendekostnader se särskilt avsnitt längre fram.

Hushållsel

Bistånd ska beviljas om kostnaden bedöms skälig. Se Konsumentverkets beräkningar om genomsnittlig elförbrukning för vägledning. Om förbrukningen väsentligt överstiger Konsumentverkets beräknade förbrukning bör orsaken klarläggas. Valet av elleverantör påverkar inte rätten till försörjningsstöd, kostnad för elnät och elförbrukning ska sammanräknas i bedömningen om skälig kostnad för el. Vid behov av försörjningsstöd mer än tre månader, kan krav komma att ställas att byta elleverantör om kostnaden för elförbrukning är oskäligt hög. Sökande ska eftersträva månadsfakturerering från sitt elbolag.

Tips: Kan energisparrådgivare konsulteras? Har elbolaget, vid nyinflyttning, rätt uppgift om familjesammansättning för att kunna göra en bedömning av elförbrukningen. Kan sökanden minska sina kostnader genom att byta elleverantör eller teckna ett fast avtal?

Hemförsäkring

Bistånd ska beviljas till faktisk kostnad för grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. I de fall den sökande har helårs- eller halvårsinbetalning ska sökande uppmanas att begära månadsinbetalning, dock ska den faktiska kostnaden bedömas om man inte hinner få klart med en ny betalningsperiod innan räkningen förfaller. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Vägledning kan hämtas från Konsumentverkets broschyr ”Hushållets kostnader”.

Arbetsresor

Begreppet arbetsresor avser även kostnad för resor för att kunna delta i studier eller andra aktiva åtgärder som kommunen eller Arbetsförmedlingen anordnar som regel inom kommunen eller i undantagsfall i regionen. Upp till 3 km kan anses vara normalt gångavstånd.

I första hand beviljas kostnad för arbetsresor med allmänna kommunikationsmedel. Först när sådana inte kan användas kan bistånd beviljas för resa med bil. Reskostnader med bil ska endast beviljas som en tillfällig lösning (då det förväntas att egen försörjning kan uppnås inom tre månader) och då avse bränslekostnaderna. Undantagsvis förväntas sökande ansöka om skattejämkning. Eventuella reparationer eller merkostnader av bil omfattas inte av försörjningsstöd. Möjlighet till annan ersättning för kostnad för arbetsresor ska i första hand sökas hos Arbetsförmedlingen innan anställningen påbörjas. Kostnad för egenavgift kan beviljas.

Ekonomiskt bistånd till begagnad cykel kan i vissa fall beviljas som alternativ för att möjliggöra resa till arbete eller studier.

Fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd för avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska till sin fackförening/arbetslöshetskassa meddela förändringar som kan påverka avgiftens storlek till exempel föräldraledighet/långvarig sjukdom/studier/arbetslöshet.

Boendekostnader

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Eskilstuna tillämpas en högsta godtagbar hyresnivå som vägledning för bedömningen om vad som kan anses vara skälig boendekostnad. Möjlighet till individuell bedömning ska dock finnas. Högsta godtagbara hyresnivå beräknas årligen upp utifrån den hyreshöjning som är överenskommen mellan hyresgästföreningen och det kommunala bostadsbolaget. Kostnader för normalförbrukning av vatten som tillkommer ska medräknas som godkänd utgift.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening. Kostnad för olika tillval ska inte godtas utom i de fall där

den sökande inte har kunnat styra dessa. Hyrestillägg för tillval och underhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska det även prövas om storleken på bostaden är skälig.

Särskilda skäl kan även föreligga om den enskilde har en lägenhet som i storlek och utrustning är anpassad till ett funktionshinder. Det finns också anledning att frånga rutinen för personer som har kommunkontrakt och som erbjuds en bostad med eget förstahandskontrakt om hyresnivån överstiger högsta godtagbara bostadskostnad.

Ett eget förstahandskontrakt prioriteras alltid före kommunkontrakt även om det innebär hyra som överstiger högsta godtagbara. Dock ska den sökande göra vad som är möjligt för att sänka boendekostnaden för att därigenom öka möjligheten till att bli självförsörjande. Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas att sänka boendekostnaden. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal
- Sociala konsekvenser av en flytt. Det gäller både barnfamiljen och ensamstående vuxna med särskilda behov. För barnfamiljer måste konsekvenser för till exempel skolgång, barnomsorg och socialt nätverk beaktas.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flytt.
- Sökandes möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara av hyran.
- Tillgången på lediga lägenheter.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökande ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökande under denna tid påbörjat byte av bostad.

Under rådrumsperioden ska sökande aktivt söka andra boendialternativ för att sänka sina boendekostnader och kunna redogöra löpande för detta. Uppföljning och nytt ställningstagande ska genomföras när rådrummet har löpt ut. Vid nytt ställningstagande ska bedömning göras om den sökande har uttömt sina möjligheter till byte av bostad under rådrumsperioden/erna. Om sådan bedömning görs kan nuvarande boendekostnad godkännas. Kontinuerlig uppföljning ska göras för att se om situationen förändras. Om sökande har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som sägs ovan.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten för att förhindra att byte sker till ett boende som inte kommer att godkännas. Om den bistånds-sökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten måste ändå en prövning göras om det finns särskilda behov som kan föranleda att den högre boendekostnaden kan godkännas. Annars ska den tidigare boendekostnaden räknas som godtagbar hyresnivå.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Detta gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. Om biståndsbehovet förväntas bli kortvarigt (högst 3 månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska krav på försäljning inte ställas.

I övrigt gäller vad som sägs ovan om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, rådrom, krav på flyttning och ställningstagande i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten.

Som boendekostnad för villa kan bistånd utgå till räntekostnader, kostnader för vatten- och avlopp, sophämtning, uppvärmning och tomträttsavgäld om de tillsammans inte överstiger högsta godtagbara hyresnivå. Bistånd beviljas inte till amorteringsdel på lån som tagits för inköp av bostaden, eftersom det innebär att socialtjänsten bidrar till en kapitalisering.

Krav ska ställas på att den enskilde ansöker om skattejämkning för räntekostnaderna och om sådan beviljas godtas 100 % av räntekostnaderna som boendekostnad. I annat fall godtas 70 % av räntekostnaderna eftersom 30 % är avdragsgilla vid självdeklaration. För den som saknar skattepliktig inkomst ersätts 100 % av räntekostnaden med den begränsning som finns i högsta godtagbara boendekostnad.

Se vidare kap 6 – bostadsrätt och villa.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett av fastighetsägaren/bostadsrättsföreningen godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas. Kravet ställs att sökande aktivt letar efter annan bostad eller ett godkänt andrahandskontrakt, rådrom bör ges.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen/bostadsrättsinnehavaren ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren/bostadsrättsföreningen bör hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen. Eventuell vinst som hyresvärden (förstahandshyresgästen) gör eller andra förhållanden som gäller förstahandshyresgästen ska inte utredas. Förstahandshyresgästen har inte ansökt om bistånd eller gett tillstånd till att socialtjänsten får utreda hans eller hennes personliga förhållanden.

Inneboende

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska kostnaden för en inneboende beakta vad bostadsinnehavaren och den inneboende avtalat om kostnaden är skälig. Hyran för inne-

boenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Avtalet bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Bostadsadressen ska framgå. Slitage och underhåll av bostaden omfattas inte av försörjningsstöd vid inneboendeavtal. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig.

Underlag/handlingar från ägaren/innehavaren av bostaden kan inte krävas in. Se vidare under andrahandsavtal.

De som lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren bör inte räknas som inneboende.

Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden beakta hur stor andel bostaden den enskilde disponerar, om han eller hon, till exempel ett kvarboende vuxet barn eller en förälder, lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren utan att vara samboende. En hushållsgemenskap innebär att två eller flera personer stadigvarande bor i samma bostad så att de kan utnyttja flerpersonshushållets ekonomiska fördelar, till exempel köpa livsmedel och förbrukningsvaror gemensamt eller dela abonnemang på telefon och tidning. Det behöver alltså inte vara en hushållsgemenskap där parterna har någon form av ekonomiskt ansvar för varandra. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som Riksförsäkringsverket använder. I dessa räknas varje rum som två enheter och köket som enhet. Exempel: Om den biståndssökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum $\times$ 2 = 8 + kök = 9 enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes andel av boendekostnaden beräknas då genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, det vill säga $6\,000/9 \times 2 = 1\,333$ kr per månad.

Delad bostad

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden beakta kostnaden delad med antalet boende (inklusive barn) i bostaden, om flera personer delar bostad men saknar eller har begränsad hushållsgemenskap.

Andra boendeformer

Socialnämnden bör för andra boendeformer, husvagn, båt eller hotell, beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall. I vissa fall kan det vara motiverat att lägga till kostnader för sådant som ingår i ett vanligt boende, till exempel dusch och tvättmaskin. Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende.

Vuxet hemmaboende barn

Ett kvarboende vuxet barn som får ekonomiskt bistånd bör genom biståndet få möjlighet att betala sin del av familjens boendekostnad, bland annat:

- Om föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller att helt eller delvis mista rätten till bostadsbidrag. Ekonomiskt bistånd kan beviljas motsvarande summan av det förlorade bostadsbidraget.
- Om det vuxna barnet tidigare har betalt hyra hemma och inte har rätt till studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller förlängt barnbidrag enligt 15 kap.

socialförsäkrings-balken. Perioden för att ha betalat hyra hemma hos föräldrarna ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet.

Med ett kvarboende vuxet barn menas ett barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Institutionsnorm

Försörjningsstöd till vuxna beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egna inkomster. Institutionsnormen omfattar normposterna: fritid/lek, hälsa/hygien och kläder/skor. Institutionsnormen inkluderar även del av hushållsgemensamma kostnader gällande tidning och telefon.

Vissa behandlingshem/familjehem ger brukarna en så kallad ”fickpeng” veckovis eller månadsvis under deras vistelse hos dem. Detta måste kontrolleras med IFO-handläggare eller behandlingshemmet/familjehemmet, för att säkerställa att dubbla ersättningar inte utgår under institutionsvistelsen. I vissa fall kan ”fickpengen” faktureras försörjningsstöd och det är då viktigt att summan motsvarar institutionsnormen. Bistånd till resor se vidare kapitel 5, ”Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten”.

Skäliga kostnader utöver institutionsnorm vid vistelse på institution

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet (skäliga kostnader utöver institutionsnorm). Dessa kostnader är:

- Hyra
- Hushållsel, varmvatten (då det förekommer) samt abonnemangavgift
- Hemförsäkring
- Tv-avgift

Bistånd till dessa kostnader ska beviljas efter sedvanlig prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Bistånd till tv-avgift beviljas om vistelsen på behandlingshem eller sjukhus understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre ska den sökande begära avgiftsbefrielse.

Utöver de ovan nämnda kostnaderna kan bistånd även beviljas till A-kasseavgift samt arbetsresor.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Övervägande vid nödprövning

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om hen inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har hen tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?
- Finns förmedlingsmedelskonto?

Nödprövning för hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Efter bedömning i det enskilda fallet, kan den sökande ha rätt till reducerat försörjningsstöd för att tillgodose basala normposter exempelvis mat och hyra. Beslut ska föregås av utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag ska begäras in som underlag för bedömningen.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur hen i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga.

Om behovet av nödprövning är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Vid avslag på nödprövning

Om den sökande inte bedöms vara berättigad till bistånd efter nödprövning ska ett avslagsbeslut fattas. Vid nödprövning ska beslutet kommuniceras skyndsamt/omgående.

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. För beviljande av biljett hem krävs ansökan av den enskilde. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid.

4. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

Hälso- och sjukvård

Läkarvård

Läkarvård och sjukvårdande behandling godkänns enligt gällande taxa för patientavgift till och med nivån för högkostnadsskyddet. Faktureringsavgift godkänns i regel inte. Undantag kan göras om man exempelvis inte haft något val till att faktureringsavgiften uppkommit. Vid ansökan om bistånd till kostnad för läkarvård ska stämplat högkostnadskort inlämnas (även kopia på båda sidor där personnummer framgår godtas).

Fri sjukvård för barn och ungdomar t o m 19 år. Kostnader för uteblivet besök beviljas inte. Häktade samt de som vårdas enligt smittskyddslagen är befriade från avgifter.

Medicin

Läkarföreskriven medicin inom högkostnadsskyddet godkänns enligt gällande taxa upp till och med nivån för högkostnadsskyddet. Vid ansökan om medicin ska receptspecifikationskvitto inlämnas.

Vissa läkemedel täcks inte av högkostnadsskyddet och det är inte meningen att socialtjänsten ska ta över kostnaderna för dessa läkemedel utan vara mycket restriktiv med att ge bistånd till dessa. I individuella fall kan en annan bedömning göras. (Se även Hälsa och Hygien under kapitel 3).

Barn upp till 18 år har kostnadsfria läkemedel inom högkostnadsskyddet. Detta gäller även asylsökande barn och barn som vistas i Sverige utan tillstånd.

Sjukvårdskostnad

Vid en planerad sjukhusvistelse kan försörjningsstödet reduceras med posten för livsmedel, under förutsättning att de extra kostnader som sjukhusvistelsen innebär räknas med i försörjningsstödet och bidrag till sjukhusräkning beviljas.

Vid pågående sjukhusvistelse räknas institutionsnorm samt hyra, övriga skäligena kostnader samt vårdavgift i sin helhet för den i hushållet som det gäller.

Kostnader för transporter till och från sjukvård eller sjukbesök beviljas endast med den del som inte täcks av ersättning från Försäkringskassan.

Ambulanstransport

Kostnad för ambulanstransport beviljas.

Mammografi och cellprov

Kostnad för mammografi beviljas och utförs vanligtvis med 18 månaders mellanrum. Cellprov är avgiftsbefriat.

Friskvård på recept

Friskvård på recept beviljas inte. Om träningen anses medicinskt motiverad ingår den i högkostnadsskyddet annars bör det anses vara friskvård och ingå i posten fritid.

Tekniska hjälpmedel för det dagliga livet

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som till exempel hörapparat, om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller Försäkringskassan. Kostnader för inlägg och ortopediska skor ska styrkas med läkarintyg. Sökande bör undersöka möjligheten till att få kostnaden reducerad genom landstinget eller handikappersättning.

Psykoterapikostnad

Psykoterapi är sjukvårdens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller psykiatrisk öppenvårdsmottagning.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet (beslut fattas av individ- och familjeomsorgen, IFO). Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Försörjningsstödstagare är avgiftsbefriade.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd till tandvård utgår i första hand för akut tandvård. För annan tandvård (förutom kontroll, se nedan) ska kostnadsförslag från tandläkare inhämtas. För omfattande tandvårdsbehandling vars kostnadsförslag överstiger 10 % av prisbasbeloppet ska förtroendetandläkare konsulteras. Finns tveksamhet om att föreslagen tandvård inte kan anses utgöra nödvändig tandvård, kan förtroendetandläkare konsulteras, även i fall där kostnaden beräknas understiga 10 % av prisbasbeloppet. Kostnader för tandvårdsförsäkring beviljas inte.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut.

Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Nödvändig tandvård

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd, minst 1 år, kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och för att kunna arbeta.

Kostnaden för tandläkarundersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet, men inte kostnad för eventuellt uteblivet besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen på tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Folktandvårdens prislista för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är ansluten till Försäkringskassan.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare (förtroendetandläkare) ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård.
- Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med att klienten fått remiss till specialisttandvård.
- Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad ska i första hand hänvisas till att göra en avbetalningsplan hos tandläkaren.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader men ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet.

Se avsnitt ”beslut som löper över flera månader”.

Återkommande tandvårdskontroll

Kostnader för återkommande kontroll hos tandläkare (max en gång per år) kan medräknas som godkänd utgift i de fall bidragsberoendet varat mer än två år.

Glasögon eller kontaktlinser

Sökande ska uppvisa kostnadsförslag som påvisar behovet av glasögon och ett eventuellt behov av nya glasögon ska styrkas med intyg av optiker.

Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Om paketpris inte finns till rimlig kostnad beviljas glasögonbåge till en kostnad om högst 1,5 % av rådande prisbasbelopp.

Bistånd till vanliga läsglasögon för brukare med avtagande synskärpa s k ålderssynhet beviljas ej. Behovet kan istället tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien. Bistånd till specialbåge, specialslipade eller specialbehandlade glas såsom färgade eller extra tunna glas beviljas ej, förutom i det avseendet behovet är styrkt av läkare. Kostnaden för linser godtas endast om det är det enda alternativet och behovet är styrkt med läkarintyg.

Avseende borttappade eller förlorade glasögon får en individuell bedömning göras, dock bör sökande uppmanas att i första hand nyttja sin hemförsäkring.

Glasögon till barn kan oftast fås till mycket låga priser eller gratis hos vissa optiker. Även landstingsbidrag till glasögon ska sökas hos optiker.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Extra bistånd till kläder och skor beviljas som huvudregel inte, om det inte föreligger starka medicinska eller andra tungt vägande skäl.

Barnomsorgsavgift – förskola, fritidshem

Familjer som har inkomster som understiger ett visst belopp är i regel befriade från barnomsorgsavgift. Barnomsorgsavgiften kan beviljas till den faktiska kostnaden när man i övrigt är berättigad till försörjningsstöd. Vid växelvis boende ska föräldrar begära separata räkningar.

Familjer som har sina barn på fritidshem i friskoleregi kan ibland debiteras en avgift, och denna ska godtas. Alla barn oavsett föräldrarnas ekonomiska situation ska ha samma valmöjlighet.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med barn- och utbildningsnämnden. Om barnet har behov av sociala skäl får den enligt skollagen inte sägas upp.

Umgängeskostnader

Umgängeskostnader är lika med riksnorm för barn som tillfälligt är medlemmar i hushållet. Vid bedömning av omfattningen av umgänget bör nämnden beakta vad som har reglerats genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal om umgänge.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och framgå av dom, avtal eller intyg från vårdnadshavaren. Vid umgänge upp till 6 dagar per månad har boföräldern rätt att få behålla hela normen för barnet trots att den vistas hos den andre föräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndsökande föräldrarnas försörjningsstöd.

Har barnet vårdinsatser genom socialtjänsten ska ekonomiskt bistånd till umgängeskostnader beviljas i enlighet med upprättad vårdplan.

Resor i samband med umgänge med barn

Ekonomiskt bistånd bör beviljas till skäliga kostnader för att ett barn ska kunna umgås med sin förälder som bor på annan ort. Med annan ort kan även avses ort utanför Sverige. Avgörande för vad som är skälig kostnad för resor och hur ofta bistånd ska ges till kostnader för umgänge bör anpassas till vad en låginkomsttagare på orten har råd med.

Behovsprövningen ska även innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resan
- Umgängesplanering enligt avtal, dom eller dokumenterad planering med individ- och familjeomsorgens handläggare.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge.

Den sökande ska kunna styrka att umgänget enligt planering genomförts efter det att bistånd lämnats till detta.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta.

Flyttkostnad

Utgångspunkten är att de flesta människor själva organiserar sin flyttning med hjälp av släkt och vänner.

Biståndet ska prövas utifrån följande:

- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga.
- Behov av och orsak till flyttningen (arbetsmarknadsskäl, hälsa, sociala omständigheter)
- Vid flytt av arbetsmarknadsskäl bör man undersöka om Arbetsförmedlingen kan ge bidrag till flytten.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släp eller lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring. Endast om särskilda skäl föreligger anlitas flyttfirma.

I de fall den enskilde av medicinska skäl eller andra starka skäl inte kan klara flytten själv ska hen inhämta minst två skriftliga kostnadsförslag från flyttfirmor och sedan göra en framställan om bistånd till flyttkostnader. Läkarintyg måste styrka de medicinska skälen.

Bistånd till kostnad för flyttning till utlandet beviljas inte.

I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp.

Reparation i bostaden

Kostnader för skador som uppkommit i bostaden beviljas inte.

Magasineringskostnad

För personer som saknar permanent bostad kan ekonomiskt bistånd till kostnad för magasinering av egna tillhörigheter beviljas efter individuell prövning. Beslutet ska vara tidsbegränsat för att ge skäligt rådrum till alternativ lösning. Magasinering beviljas för maximalt 6 månader. Är bedömningen att den enskilde inte kan återta sin bostad eller sitt bohag inom 6 månader ska magasineringskostnad inte beviljas. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet med magasineringsfirman.

Vid bedömningen ska också följande beaktas:

- Möjligheten för den sökande att inom överskådlig tid erhålla egen bostad eller magasinering genom egna kontakter.
- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning.
- Bohagets innehåll och skick.

Hemutrustning

Ekonomiskt bistånd kan ges till sådan hemutrustning som behövs för att ett hem ska fungera. Behovet bedöms utifrån den enskildes personliga förhållanden och framtida försörjningsmöjligheter. Behoven kan normalt, bortsett från sängutrustning, tillgodoses genom införskaffande av begagnad hemutrustning. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Detta ska bedömas restriktivt och efter det att andra möjligheter är uttömda. Vid ansökan om hemutrustning ska hembesök göras.

Hel hemutrustning

Avser en mer omfattande hemutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast personer som inom överskådlig tid inte bedöms kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en hemutrustning.

I hushåll med skolbarn och skolorngdom kan även kostnad för begagnad dator ingå. Från årskurs 7 kan eleverna få låna en dator eller läsplatta från skolan. Innan bistånd till dator beviljas ska det undersökas huruvida skolan tillhandahåller datorer eller läsplatta. Intyg ska kunna uppvisas.

Begränsad hemutrustning

Begränsad hemutrustning kan beviljas till personer som har tillfälligt behov av försörjningsstöd och som för att få en fungerande boendesituation inte kan avvakta till att egna inkomster täcker behovet. För personer som tidigare beviljats ekonomiskt bistånd till hemutrustning prövas behovet restriktivt.

Komplettering av hemutrustning

Bistånd till komplettering av hemutrustning kan beviljas vid behov till sökande med mer än sex månaders behov av försörjningsstöd. Detta ingår till viss del i hushållsgemensamma kostnader.

Hemutrustning för ungdomar

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning utan flytten ska ha skett med planering som innebär att tillräcklig utrustning ska finnas. Hemutrustning till ungdomar kan beviljas till en maxkostnad av 10 % av rådande prisbasbelopp.

Hemutrustning för flyktingar

Flyktingar eller utländska medborgare som har fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting hänvisas att ansöka om lån till hemutrustning via CSN. Bistånd till återbetalning av hemutrustningslån beviljas inte.

Tvättmaskin

Bistånd för köp av tvättmaskin beviljas i regel inte. Om behovet av tvättmaskin uppstått på grund av att fastigheten saknar tvättstuga, eller att denna är undermålig, ska sökande hänvisas till hyresvärderna.

Internetuppkoppling

Dator med internetuppkoppling kan ingå i en hemutrustning efter en individuell prövning. Ställningstagande bör göras om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör nämnden särskilt ta hänsyn till behovet hos barn och ungdomar som går i skolan. Dator med internetuppkoppling kan vara viktig för det skolarbete som görs hemma, men också i sociala sammanhang barn och ungdomar emellan. Med hänsyn taget till detta kan nämnden pröva behovet på samma sätt som för övrig utrustning för hemmet, det vill säga i förhållande till om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller om sökande inom överskådlig tid bedöms kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta detta.

Spädbarnsutrustning

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning med maximalt 10 % av prisbasbeloppet i samband med ett barns födelse. Flyktingar ska ansöka om hemutrustningslån via Centrala studiestödsnämnden.

Spädbarnsutrustning kan avse bland annat:

- säng med sängkläder och andra tillbehör
- skötbädd med tillbehör
- bärsele
- bilbarnstol
- barnvagn med tillbehör
- utrustning för bad

När socialtjänsten bedömer vad som är nödvändigt i ett enskilt fall kan det i vissa fall vara rimligt att räkna med en viss återanvändning av kläder och utrustning – om det finns syskon och åldersskillanden inte är för stor. Biståndet påverkas också av hur mycket den biståndssökande kunnat planera ekonomiskt för barnet. Vid gemensam vårdnad av barn ska ansvaret fördelas på båda föräldrarna.

Bara det som är nödvändigt i samband med barnets födelse räknas som spädbarns-utrustning. Efter en tid kan man behöva ytterligare utrustning, till exempel barnstol och säkerhetsutrustning till hemmet. Det kan beviljas som kompletterande hemutrustning. Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

Äktenskapsskillnad

Ett skäl att bevilja bistånd kan vara att den biståndssökande annars inte uppnår en skälig levnadsnivå i sin sociala situation. Då kan det vara motiverat att socialtjänsten ger ekonomiskt bistånd så att den biståndssökande kan skilja sig. Bistånd utgår vanligtvis till halva avgiften då den andra parten ska bekosta sin del.

Advokatkostnader

Normalt beviljas ej bistånd till advokatkostnader. Den sökande ska i första hand utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen. I vissa fall kan dock bistånd utgå för att personen ska kunna tillvarata sina rättigheter och därmed uppnå skälig levnadsnivå.

För ytterligare vägledning se Socialstyrelsens handbok – Ekonomiskt bistånd handbok för socialtjänsten.

Identitetshandling

Identitetshandling bör beviljas för den som saknar sådan. Identitetshandling är en värdehandling och ska förvaras på ett betryggande sätt.

Pass

Kostnad för utfärdande av pass beviljas inte.

Kostnader för e- legitimation

De personer som saknar möjlighet att få BankID, kan ansöka om e-legitimation genom Skatteverket. Kostnaden kan godkännas.

Svenskt medborgarskap

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte.

Uppehållstillstånd

Kostnad som uppkommer på grund av förlängning av uppehållstillstånd beviljas ej. Avgift för ansökan om uppehållstillstånd för barn som föds i Sverige beviljas.

Resor

Lokala resor som inte är arbetsresor

Lokala resor som inte är arbetsresor kan i vissa fall beviljas av särskilda skäl. Behovet kan ha uppstått på grund av att sökande har regelbundna besök hos annan vårdgivare eller i samband med rehabiliteringsplanering eller öppenvårdsbehandling. I första hand ska utrymmet i normen utnyttjas och sökande ska undersöka möjligheten att få sjukreseersättning via Landstinget. Om sjukreseersättning beviljas kan försörjningsstöd utgå till egenavgiften. Det kan också finnas starka sociala skäl till behovet. Om bistånd i form av färdtjänst ej bedöms vara aktuellt kan ekonomiskt bistånd till kostnad för lokala resor beviljas. I övrigt gäller samma regler som vid arbetsresor.

Färdtjänst

För färdtjänst beviljas maximalt avgift som motsvarar kostnad för ett månadskort för lokaltrafik. Avgift för busskort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Kostnader för medresenär beviljas normalt inte.

Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. Behovet av rekreation kan tillgodoses genom posten lek och fritid i riksnormen.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Umgängesresor

Angående umgängesresor se avsnitt umgängeskostnader.

Återföreningsresor

Kostnader för återföreningsresor beviljas inte.

Återvandringsresor

Kostnader för återvandringsresor beviljas inte.

TIPS: Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandringsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person. Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring, men inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd till reskostnad.

Skulder

Bistånd till skulder som obetalda böter, avbetalning på studielån eller banklån, underhållsstöd, kontokortskulder, skatteskuld, privata skulder etc. beviljas inte.

Efter särskild prövning och i samråd med enhetschef kan undantag göras avseende studieskuld som ej överstiger 10 000 kronor eller skuld till arbetslöshetskassa, om avsikten är att den sökande därmed uppnår egen försörjning genom fortsatt tillgång till ersättning via CSN eller arbetslöshetskassa.

Vid skuld för bostadsbidrag ska den sökande hänvisas till Försäkringskassan. I första hand bör sökande överklaga beslutet (enligt bifogad besvärshänvisning från Försäkringskassan) för att få skulden avskriven. I andra hand undersöka möjligheten till att få anstånd med betalningen eller att få nedsatt återbetalningsbelopp per månad.

Om den sökande på grund av skulder inte har kontroll över sin ekonomi ska hen erbjudas hjälp av budgetrådgivare. Vid utmätning hos Kronofogdemyndigheten (KFM) kan justering behöva göras. I vissa fall kan ekonomiskt bistånd beviljas trots utmätning till exempel vid tillfälliga behov eller vid nödsituation. Vid behov av tandvård ska KFM alltid kontaktas för att undersöka möjligheten till anstånd eller nedsättning av utmätningens belopp.

Hyresskuld

Hyresvärdarna har en lagstadgad skyldighet att meddela uppsägning av hyreskontrakt till socialnämnden och avsikten med detta är att socialtjänsten tidigt ska kunna undersöka om det finns behov av stöd och insatser. Att socialtjänsten agerar snabbt är särskilt viktigt om det finns barn i en familj där hyresskuld uppstått och i biståndsbedömningen ska särskild hänsyn tas till barnens situation. Socialtjänsten ska aktivt verka för att undvika avhysning av barnfamiljer.

Bistånd för betalning av skuld för obetald hyra eller avgift till bostadsrättsförening kan efter särskild prövning i vissa fall beviljas under förutsättning att sökande får bo kvar om skulden regleras. I första hand ska den enskildes eget ansvar beaktas och den enskilde ska efter egen förmåga bidra till att betala skulden genom att exempelvis upprätta en avbetalningsplan med sin hyresvärd.

Följande fall kan komma ifråga:

- Skuld som uppstått under tid då sökande inte haft inkomster som räckt till boendekostnaden och att sökande skulle ha varit berättigad till bistånd om hen hade ansökt om det.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid en avhysning. (Bedömning efter samråd med handläggare inom individ- och familjeomsorgen). Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulden kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.
- För gamla, sjuka och/eller personer med funktionsnedsättning där alternativt boende inte går att ordna eller där bostaden är särskilt anpassad till någon i hushållet.

Bistånd till hyresskuld kan avslås om det finns alternativa boendelösningar. Vid upprepade hyresskulder ska en restriktivare bedömning göras. Bistånd till ny hyresskuld kan avslås om tidigare hyresskuld beviljats med erbjudande om andra insatser som ej accepterats, eller ställda krav som ej uppfyllts. För att undvika upprepning, ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld, så långt det är möjligt följas upp.

I samband med att en hyresskuld i en barnfamilj regleras ska en arbetsplan upprättas för hur uppföljningen ska genomföras. Detta ska göras tillsammans med den sökande.

Elskuld

Bistånd kan beviljas till skuld för hushållsel efter särskild prövning i likhet med vad som gäller för hyresskulder och där avstängning av eltillförseln kan medföra stora sociala konsekvenser.

Om depositionsavgift krävs för hushåll som beviljas kostnad för elskuld, eller som har behov av nytt elabonnemang, ska även den beviljas. Depositionsavgiften betalas direkt till elleverantören och på beställningen av abonnemanget ska anges att återbetalning ska ske till kommunen.

Telefonskuld

Bistånd till telefonskuld beviljas i regel inte.

Telefonabonnemang

Bistånd till öppnande av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon, där fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel ska kunna installeras, som exempelvis trygghetslarm.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta ska bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Depositionsavgift

För de hushåll som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift. Detta gäller om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift. Sökande ska också vid skuld undersöka möjligheten att öppna ett abonnemang hos annan operatör.

Egna medel/förmedlingsmedel

En ansökan om förmedlingsmedel ska prövas som ett biståndsärende enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL). Om nämnden kommer fram till att rätt till förmedlingsmedel föreligger ska beslut fattas enligt 4 kap. 1 § SoL. Om denna rätt inte föreligger ska nämnden, liksom i andra biståndsärenden, fatta ett avslagsbeslut samt lämna besvärshänvisning. Denna form av bistånd bör användas återhållsamt.

Förmedlingens syfte är att den enskilde så småningom kan återta ansvaret för sin ekonomi. I utredningen ska det framgå vad som ska uppnås med insatsen och en handlingsplan ska upprättas.

Den dokumentationsskyldighet som finns reglerad för socialtjänstens verksamhet och som återfinns i 11 kap. 5 och 6 §§ SoL gäller även för förmedlingsmedel. Detta innebär att löpande journalanteckningar ska föras, reglerna om insyn i akten samt rätten att få anteckningar förda

till akten, ska tillämpas. Vidare att arbetet ska präglas av kvalitet och säkerhet enligt 3 kap. 3 § SoL.

Den löpande förmedlingen får aldrig komma på minussaldo som senare justeras mot inkommande medel. Istället ska då ekonomisk biståndsprövning ske.

Vid överskott på 10 000 kr eller mer öppnas bankkonto så att den biståndsberättigade inte förlorar ränteinkomster. Vid behov av längre tids förmedling eller om ett stort överskott uppstår bör ansökan om god man övervägas.

Begravningskostnad

Bistånd till begravningskostnader kan beviljas under förutsättning att dödsboanmälan upprättats och dödsboets tillgångar utretts.

Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet, till exempel obetald hyra, hushållsel, telefon eller kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets tillgångar och inte dödsbodelägarnas. Hänsyn ska tas även till tillgångar i form av försäkringar, skatteåterbäring etc. Beviljat bistånd kan återkrävas enligt SoL 9 kap., 2 §, första stycket om dödsboet förväntas erhålla tillgångar längre fram.

Bistånd beviljas till en enkel men värdig begravning med respekt för den avlidnes och nära anhörigas önskemål. Bistånd kan beviljas med maximalt 33 % av prisbasbeloppet för begravning samt med maximalt 17,5% av prisbasbeloppet för gravsten. Samma belopp kan maximalt beviljas för begravning på annan ort eller utomlands inklusive transportkostnader.

Bistånd till kostnad för begravning av minderårig eller ofullgånget foster prövas i förhållande till vårdnadshavarnas ekonomiska situation.

5. OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSTÖD

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår bedömning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till socialtjänstlagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete, annars kan rätten till ekonomiskt bistånd ifrågasättas.

Kraven på en arbetslös biståndssökande person ingår som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 § SoL. Det är viktigt att det i utredningen och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas. För all arbetsträning och praktik som sker med stöd av 4 kap 1 och 4 §§ SoL ska samverka ske med Arbetsförmedlingen.

Med utgångspunkt i barnets bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar kan det även vara motiverat att underlätta för barnfamiljer att flytta för att föräldrarna långsiktigt ska kunna försörja sig genom arbete. Arbetets varaktighet och omfattning måste då övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för eventuella övriga familjemedlemmar.

4 kap 1 § SoL

Socialtjänsten ska som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid, genom att vara inskriven på Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete och att hen tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete.

På den som arbetar deltid ska normalt krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få. I kravet på den enskilde ingår också att hen deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och som syftar till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Även grundutbildning i svenska och arbetsökarverksamheter räknas hit.

Socialtjänsten kan som huvudregel inte kräva motprestation i form av oavlönad heltidssysselsättning som inte är att betrakta som arbete, arbetsmarknadspolitisk åtgärd, praktik eller kompetenshöjande åtgärd.

Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning. Som en del i utredningen av rätten till bistånd ska normalt den arbetslöse medverka i särskild kartläggning för att klargöra vilket stöd den arbetslöse behöver för att erhålla arbete eller motsvarande.

4 kap 4 § SoL

I 4 kap 4 § socialtjänstlagen finns möjligheter att ställa vissa krav på personer som får försörjningsstöd och som inte fått fäste på arbetsmarknaden. Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den enskildes behov och förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad och ska dokumenteras i en handlingsplan.

Om den enskilde inte står till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i arbetsmarknadsåtgärd arbetspraktik, arbets-sökarverksamhet eller annan kompetenshöjande verksamhet, kan rätten till försörjningsstöd ifrågasättas för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Avdrag ska normalt göras vid den kommande månaden då beslut om försörjningsstöd ska fattas. Konsekvensen av den ogiltiga frånvaron ska likna vad som normalt gäller på arbetsmarknaden. Beslut enligt 4 kap. 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

Handläggning av bistånd till arbetslösa

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt, men några har någon form av hinder som måste övervinnas för att de ska bli helt eller delvis arbetsföra.

För personer som har tackat nej till egna inkomster, till exempel har sagt upp sig på egen begäran och gått miste om ersättningar på grund av bruten planering med Arbetsförmedlingen, har inte rätt till försörjningsstöd under karenstiden.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara inskriven på Arbetsförmedlingen och söka arbete i hela Sverige. Krav ska ställas på att den arbetslöse, som ansöker om ekonomiskt bistånd, söker alla lämpliga arbeten som hen anses klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta.

Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser från socialtjänsten för att öka anställningsbarheten. En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. Utifrån denna utredning görs en planering tillsammans med den enskilde och en handlingsplan ska upprättas.

Av handlingsplanen ska framgå vilka krav socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Socialtjänsten ska verka för att den arbetslöse aktiverar sina egna resurser. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå men även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande.

Krav ska ställas på att den arbetslöse ska delta i arbetssökarverksamhet i enlighet med upprättad handlingsplan. Det är viktigt att den som deltar i arbetssökarverksamhet genom aktivt deltagande utnyttjar insatsens möjligheter. Erbjudandet innebär exempelvis att den arbetssökande får tillgång till datorer, handledare, coachning, svenskundervisning eller kompetenshöjande praktik. Handlingsplanen ska regelbundet följas upp och eventuella korrigeringar ska göras i samband med uppföljningen. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven för rätt till försörjningsstöd kan hen många gånger behöva mer stöd eller andra insatser.

Den som uppmanas att delta i arbetssökarverksamhet, praktikplats, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ förskola.

Beträffande ledighet från arbetssökarverksamhet eller praktik i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

Den som studerar på SFI efter etableringsperioden då etableringsersättning erhålls, betraktas och registreras som arbetslös. Svenskstudierna är i dessa fall en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Samma krav på motprestationer ska ställas som för arbetslösa i övrigt enligt ovan, och den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Arbetslösa ungdomar (personer under 25 år)

Att vara långtidsarbetslös och sakna tidigare arbetslivserfarenhet innebär särskilda svårigheter. Nämndens insatser för denna grupp är prioriterade. Detta innebär bland annat att väntetider ska undvikas och att den sökande så snart som möjligt ska komma igång i en aktivitet. Den sökande bör även få särskilt stöd för att finna vägar till egen försörjning.

För rätt till försörjningsstöd till unga arbetslösa ska enligt 4 § ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller och som regleras i 4 kap 4 och 5 §§ Socialtjänstlagen.

Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med den unge och Arbetsförmedlingen. Beslut enligt 4 kap. 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Om den unge utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 § SoL. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Senast 8 månader efter barnets födelse ska föräldrarna ansöka om förskoleplats och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. När barnet fyllt ett år ska placering inom förskola erhållas och den hemmavarande föräldern ska ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart förskoleplats erbjuds ska den accepteras oavsett önskemål, om avståndet till förskolan är rimligt. För tid efter det att förskoleplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Detta gäller även nyanlända föräldrar med barn mellan ett och åtta år. Undantag kan vara nyanlända som i avvaktan på förskola inte kan delta i etableringsplanen.

Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska den arbetslöse följa uppgjord planering med Arbetsförmedlingen.

Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga på grund av sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget.

Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas, ska den sökande ha ett aktuellt läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. Läkarintyg krävs fr.o.m. 8:e sjukdagen.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med Arbetsförmedlingen, landstinget och Försäkringskassan. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras till att ansöka om aktivitets/sjukersättning.

Den som varit sjukskriven mer än ett år ska ansöka om sjukersättning hos Försäkringskassan. Om sjukdomen är av sådan art, att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid, kan ansökan om sjukersättning göras tidigare.

Unga under 29 år som är sjukskrivna ska ansökan om aktivitetsersättning omgående och behöver inte vänta ett år.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till att upprätta en handlingsplan avseende behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar brukaren helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en handlingsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetsökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL ska tillämpas på personer med missbruksproblem om de sökande anger att arbetslösheten är orsak till behovet av ekonomiskt bistånd.

Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande om den enskildes medverkan vid denna arbetsplats är lämplig.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

Bostadslösa/hemlösa

De som är bostadslösa/ hemlösa räknas som övriga sökande med samma krav och rättigheter. Inget avdrag görs på norm då de genom sin boendesituation beräknas ha samma omkostnader som de som har en fast bostad.

Företagare eller personer med fria yrken

Egna företagare förväntas kunna klara sin försörjning via inkomster från sitt företag, men det finns inte något lagligt stöd att generellt utesluta företagare från rätten till försörjningsstöd. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. Egna företagare, som driver en icke lönsam verksamhet, bör avveckla sitt företag och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigad till försörjningsstöd. Undantag kan göras i följande fall:

- Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), därefter ger firman åter inkomster.
- Företagaren uppbär bidrag från Arbetsförmedlingen under 6 månader och det under den tiden finns utsikter att företaget ger inkomster.
- Om verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande inte bedöms vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid, kan efter särskild prövning övriga medlemmar i hushållet erhålla bistånd.

Sökande med fria yrken (konstnärer, författare, musiker, artister, frilans etc.) har ofta F-skattsedel, eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa, d.v.s. de ska vara inskrivna på Arbetsförmedlingen och söka alla tillgängliga lämpliga arbeten.

Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan.

Sökandes möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap 1 § SoL på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Personer som är häktade har rätt till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten till hyra om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård har i vissa fall rätt till bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hela eller del av hyran samt rehabiliteringsaspekten. Vid vårdtid som överstiger 6 månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett tillgodohavande hos hyresvärderna (löfte om kontrakt efter frigivning).

Personer under intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja

Det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och rätten till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten skiljer sig åt mellan dessa. Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna.

1. Personer som dömts till sammanlagt högst sex månaders fängelse kan ansöka om intensivövervakning som ett alternativ till fängelse. Grundtanken är att personer vid korta straff ska kunna fortsätta arbeta, studera eller delta i rehabiliterande verksamhet. Den dömda jämförs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller istället reglerna för inskrivna inom kriminalvården. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader för intensivvårdsbevakningen, såsom avgifter, telefoninstallationer, eller resor till och från aktiviteter ska inte beviljas, då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. (KVVFS 1999:2)
2. Personer som avtjänar fängelsestraff i lägst ett år, kan som ett led i frigivningsförberedelserna ansöka om verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten innebär intensivövervakning med fotboja, s.k. IÖV-utsluss, i slutet av verkställigheten. Dessa personer är då inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller. (KVVFS 2001:4)

Personer med kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilken inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Personens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten.

Kontraktsvård är en påföljd och om personen avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Gällande vilket bistånd som beviljas, se vidare under rubriken ”*Försörjnings stöd vid vistelse på institution*”.

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, till exempel för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur förvaltningens aktivitet för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, till exempel resor till läkare eller tandläkare.

Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre, som saknar rätten till ålderspension och ansöker om ekonomiskt bistånd, ska hänvisas till Försäkringskassan för att ansöka om äldre-försörjningsstöd i stället. Om ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan på beslut hos Försäkringskassan ska biståndet återsökas enligt bestämmelserna i lagen om allmän försäkring (AFL, 17 kap. 1 § andra stycket).

Studerande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigad till försörjningsstöd. För denna grupp finns i regel andra finansieringsalternativ.

Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsnings-effekt. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete. Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Studerande som har familj

I familjer med två vuxna som båda saknar arbete och där den ena personen studerar med fullt studiemedel (det vill säga uppbär lånedel, bidragsdel och eventuella tillägg) och den andra personen uppfyller förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd, kan försörjningsstöd beviljas till familjen som komplettering till studiemedlen.

Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation som de kunnat planera inför. Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan ekonomiskt bistånd beviljas till studiestart inför vårterminen.

Studerande som väntar inkomst av arbete alternativt arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § Socialtjänstlagen.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Enligt Föräldrabalken 7 kap 1 § har föräldrar försörjningsplikt till dess barnet fyller 18 år eller så länge som barnet genomgår grundskola och gymnasieutbildning eller annan jämförlig utbildning, dock längst till 21 års ålder.

Om ungdomen är under 18 år och får sitt studiebidrag indraget på grund av frånvaro, där har föräldrarna försörjningsansvar. Minderåriga kan ej förväntas bidra till familjens eller sin egen försörjning och därmed finns inte grund för ett avslag. När det gäller ensamkommande flyktingbarn har kommunen ett ansvar motsvarande föräldraansvaret.

Om ungdomen är över 18 år och får sitt studiebidrag indraget på grund av frånvaro kan ungdomen nekas bistånd även om familjen för övrigt är berättigad. Detta på grund av att gymnasiestudier kan betraktas som en kompetenshöjande insats som underlättar ungdomarnas framtida inträde på arbetsmarknaden.

För ungdomar som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Föräldrarnas försörjningsplikt kvarstår även i de fall gymnasiestudierna, efter

avbrott, återupptas innan den unge fyller 21 år. Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller oavsett om den unge bor hemma eller har ett eget boende.

Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praktiken utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

Nyanlända i gymnasieåldern

Alla nyanlända i gymnasieåldern, 16-20 år, har möjlighet att börja studera på IMSPR introduktionsprogrammen språkintröduktion (kan ge behörighet till att söka in på ett nationellt gymnasieprogram). Ungdomar under 21 år som studerar på introduktionsprogram omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet. För ungdomar som fyllt 18 år som i stället för gymnasiestudier väljer att börja läsa på SFI gäller samma regler som för övriga vuxna, och de ska hanteras som eget hushåll. *Undantagsvis* är de ungdomar som bor tillsammans med sina vårdnadshavare som omfattas av etableringsreformen. De ska inte räknas som eget hushåll utan behovet kan täckas genom de inkomster familjen har genom etableringsreformen (bostadsbidrag, etableringstillägg). Ungdomar som fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn, kan beviljas försörjningsstöd till sitt uppehälle upp till 21 år om de inte har avslutat sina studier på gymnasienivå.

Nyanlända ungdomar 18-20 år (till den dag man fyller 20 år) utan föräldrar, kan vara berättigade etableringsersättning om de inte studerar på ungdomsgymnasiet. Ungdomen som väljer att studera på ungdomsgymnasiet hänvisas till försörjningsstöd till den dag hen fyller 21 år. Från den dag ungdomen fyller 20 år ska den högre bidragsdelen från CSN sökas.

Nyanlända ungdomar 18-20 år som bor med sin/sina vårdnadshavare, har inte rätt till etableringsersättning. Föräldern/föräldrarna får etableringstillägg för de tre äldsta barnen i hushållet. Ungdomen räknas in i föräldraakten. Efter att ungdomen fyllt 20 år kan ungdomen ansöka om etableringsersättning beroende på hur länge ungdomen har haft PUT.

Nyanlända ungdomar 18-20 år som av någon anledning inte bor (är folkbokförda) med sina vårdnadshavare i Sverige, hänvisas tillbaka till föräldrahemmet om de studerar på gymnasiet. De som inte studerar på gymnasiet utan på SFI, likställs med övriga vuxna.

Vuxenstuderande på grundskolenivå

Vuxna som studerar på grundskolenivå kan ha rätt till försörjningsstöd om det bedöms att studierna är en förutsättning för att den enskilde i framtiden ska kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Beslut om helt eller kompletterande försörjningsstöd fattas för en tidsbegränsad period och omprövas terminsvis. En förutsättning för beviljande av försörjningsstöd är att alla andra bidragsformer är prövade. Om sökande har intyg från studievägledare eller Arbetsförmedling som visar att studier på grundläggande nivå är en förutsättning för möjlighet att få arbete eller delta i arbetsmarknadsinsats, krävs att sökande endast ansöker om bidragsdelen. Försörjningsstödet bör inte beviljas vid ogiltig frånvaro från studier. Avdrag görs i försörjningsstödet motsvarande det antal dagar den ogiltiga frånvaron pågått.

Studera SFI

Vuxna som vill studera på SFI kan ha rätt till försörjningsstöd om det bedöms att studierna är en förutsättning för att öka möjligheterna till eget arbete. En planering med Arbetsförmedlingen krävs vid studier på SFI. Grundregeln är att studerande på SFI (med försörjningsstöd) anvisas till att delta i språkstärkande verksamhet (SFI plus) och samhällsinformation.

Vuxenstuderande på gymnasienivå

Utgångspunkten är att vuxenstuderande på gymnasienivå inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd. För denna grupp finns andra alternativ i form av studiemedel det vill säga studielån och studiebidrag. Bidragen är statliga och förväntas ge den enskilde förutsättningar att klara sin livssituation under studietiden. Vid yrkesutbildningar på gymnasienivå bör personen undersöka möjligheten till finansiering genom Arbetsförmedlingen.

Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta, tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds via Arbetsförmedlingen, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt bistånd av socialtjänsten för vuxenstudier på gymnasienivå, ska hen ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

Beslut om försörjningsstöd på gymnasienivå fattas enligt delegation av enhetschef.

Försörjningsstöd kan beviljas som komplettering till hushåll där den ena parten i ett parförhållande studerar med studiemedel. I dessa fall medräknas studiemedlet som inkomst för hushållet och särskilda kostnader för studier som godtagbara utgifter. Alternativ sysselsättning, som ger större försörjningsmöjligheter, ska alltid prioriteras.

Vuxenstuderande på både grundskole- och gymnasienivå

Om merparten av studierna, det vill säga mer än hälften av de valda kurserna, ligger på grundskolenivå gäller reglerna för studier på grundskolenivå, se ovan.

Bedrivs studierna i huvudsak på gymnasienivå ska bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd göras utifrån reglerna för studier på gymnasienivå, se ovan.

Studier på högskolenivå

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier. Undantag kan göras vid en akut nödsituation då reducerat försörjningsstöd kan beviljas. Har den studerande familj, och det trots försörjningsproblem är olämpligt att avbryta studierna under pågående termin, kan försörjningsstöd beviljas som komplettering till studiemedel. Den studerandes månadsinkomst räknas ut genom att beviljat studiemedelsbelopp fördelas på det antal studiemånader som terminen omfattar enligt studiemedelsbeslutet.

Beslut om försörjningsstöd på högskolenivå fattas enligt delegation av enhetschef.

Om ekonomiskt stöd beviljas för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Bistånd till studerande under studieuppehåll

Enligt 4 kap 4 § SoL får socialnämnden begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt arbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation. Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd under jul- och nyårsuppehållet. För övriga studerande kan försörjningsstöd till riksnorm, och eventuell januarihyra beviljas för studieuppehåll under jul och nyår.

Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Bistånd till barn och skolungdom

Om föräldrarna till ett barn eller till en skolungdom 18–20 år inte fullgör sin underhållsskyldighet och om nämnden inte kan förmå dem till det, bör socialnämnden överväga att ge ekonomiskt bistånd direkt till barnet eller skolungdomen utifrån ålder och mognad.

Om ett barn eller en skolungdom 18–20 år på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd, bör nämnden vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet om:

- barnet eller skolungdomen är utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående
- barnet eller skolungdomen har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna

Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå ett barn ekonomiskt bör vara en åtgärd som endast bör användas i undantagsfall.

Ungdomar som bor i familjehem eller på institution

Barn under 18 år som inte kan bo hemma samt ensamkommande flyktingbarn, som måste erhålla boende genom socialtjänstens försorg utanför hemmet ska ha ett placeringsbeslut där all omsorg om barnet tillgodoses genom placeringen. Detta omfattar även barn som är placerade enligt LSS i familjehem.

När barnet har fyllt 18 år och är fortsatt placerad i familjehemmet förändras i regel inte omsorgen av den unge om inget annat har avtalats. Detta innebär i regel att den unges omsorg tillgodoses genom placeringen fram till den dagen placeringen upphör.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag för vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd. Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan. Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Utländska medborgare utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem. Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd.

Utländska medborgare som ansökt om förlängning av uppehållstillstånd

En person som har haft uppehållstillstånd och som behöver ansöka om förlängning hos Migrationsverket, kan ansöka om ekonomiskt bistånd enligt SoL under den tid Migrationsverket utreder förlängning.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Under den tid det tar att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning har en utlänning rätt att få fortsatt bistånd enligt LMA. Rätten till bistånd upphör först när utlänningen lämnar landet enligt 11 § punkt 2 LMA.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Etableringsreformen

Etableringsreformen omfattar nyanlända i arbetsför ålder (20-64 år) med uppehållstillstånd som flyktingar, flyktingliknande skäl eller kvotflykting. Det gäller även nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige. Lagen omfattar även anhöriga som har ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att personen som hen har anknytning till togs emot i en kommun.

En nyanländ som deltar i de aktiviteter som ingår i etableringsplanen har rätt till etableringsersättning från staten. Ersättningen är lika för alla överallt i landet. Den är också individuell, vilket innebär att den inte påverkas av inkomsterna hos andra personer i hushållet, men baserad på de insatser man gör i sin aktivitet. Rätten till etableringsersättning upphör när etableringsplanen slutar att gälla, vilket innebär att ersättning maximalt utbetalas under 24 månader. Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättningen och Försäkringskassan betalar ut den.

Nyanlända som har rätt till etableringsersättning kan få etableringstillägg om man har barn och bostadsersättning som ensamstående utan barn. Barnfamiljer har rätt till bostadsbidrag eller till bostadsbidrag som inneboende med barn. För dessa tilläggsförmåner är Försäkringskassan både beslutande och utbetalande myndighet.

Hur mycket etableringstillägg man får beror på hur många barn man har och hur gamla de är. Försäkringskassan betalar ut ett tillägg för barn som inte har fyllt 11 år och ett annat tillägg för barn som har fyllt 11 år. Man kan som mest få etableringstillägg för de tre äldsta barnen oavsett hur många barn som finns i hushållet.

Initialt försörjningsstöd och kompletterande försörjningsstöd

Kommunen behöver ibland lämna ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) i vissa situationer. Det handlar främst om:

- **initialt försörjningsstöd** för den period som uppstår mellan den sista utbetalningen av LMA-ersättning från Migrationsverket till den första utbetalningen av etableringsersättning och tilläggsförmåner från Försäkringskassan.
- **kompletterande försörjningsstöd** under den tid etableringsplanen upprättas och individen får reducerad etableringsersättning.
- **kompletterande försörjningsstöd** för personer som inte deltar i aktiviteter på heltid på grund av nedsatt prestationsförmåga.
- **kompletterande försörjningsstöd** för personer som har etableringsersättning men varken har rätt till bostadsbidrag eller bostadsersättning.
- **försörjningsstöd** för personer som inte har tillräcklig prestationsförmåga för att få en etableringsplan och därmed inte får några av de nya statliga ersättningarna.

För dessa utgifter kan kommuner och landsting ha rätt till ersättning från staten. Ersättningarna regleras i förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Migrationsverket fattar beslut om utbetalning av dessa ersättningar.

EU-medborgare

Allmän orientering

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein.

Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller. Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom nyttjar den fria rörligheten. Svenska medborgare räknas med andra ord inte som EU-medborgare i det här sammanhanget.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar. EU-medborgaren har uppehållsrätt om hen:

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige eller,
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning eller,
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige eller,
- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller,
- är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska hen dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige.

En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda.

Se även Socialstyrelsens vägledning ”Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES- området”.

Uppehållskort

Endast familjemedlemmar som kommer från ett land utanför EES ska söka om uppehållskort hos Migrationsverket. Det innebär att i de fall som sökanden består av en unionsmedborgare och hans familjemedlem från icke EES-land, så bör familjemedlemmens uppehållskort uppvisas för att veta att den enligt Migrationsverkets bedömning uppfyller kraven som familjemedlem.

Uppehållsrätt

Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Vilken kategori av personer med uppehållsrätt i Sverige en person hör till kan dock aktualisera frågor som socialtjänsten därmed har att ta ställning till. I fråga om uppehållsrätt går det en tydlig skiljelinje mellan de EU-medborgare som är ekonomiskt aktiva och de som inte utövar någon ekonomisk verksamhet i Sverige. Detta påverkar i sin tur även rätten till bistånd. Förenklat kan man säga att arbetstagare, egenföretagare och arbetsökande anses som ekonomiskt aktiva medan t ex turister, studenter och pensionärer betraktas som ekonomiskt icke-aktiva. Vad gäller familjemedlemmar är deras rättsliga status avhängig av den person i familjen som på någon grund har uppehållsrätt.

Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till socialt bistånd än de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

Yrkesverksamma personer det vill säga arbetstagare och egna företagare:

- arbetet ska utföras åt annan
- personen ska vara under hans arbetsledning och
- arbetet ska ske mot ersättning

Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, hembitråde eller au pair anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tids-begränsade anställningar och säsongarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin ställning som arbetstagare. Enligt 3 a kap 1 § utlänningsförordningen finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I dessa fall kvarstår rätten till likabehandling i fråga om socialt bistånd. Om arbetstagaren drabbas av tillfällig arbetsförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under den tid som hen inte kan arbeta. Vid ofrivillig arbetslöshet behåller en person status som arbetstagare om anställningen varat mer än ett år och personen i fråga har anmält sig som arbetsökande vid Arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös under denna period och anmäler sig som arbetsökande kvarstår ställningen som

arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har hen samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare har.

En person som flyttat från ett EU land till Sverige som anknytning till en tredjelands-medborgare, ska uppfylla samma krav som ovan. Om personen/familjemedlemmen inte har uppehållsrätt ska personen ha ett beslut om uppehållstillstånd i Sverige. I de fall ansökan om uppehållstillstånd sker efter flytten till Sverige, är personen inte berättigad till ekonomiskt bistånd i avvaktan på beslut från Migrationsverket. Endast nödprövning kan göras.

Egna företagare

Egenföretagare har samma typ av rättigheter som arbetstagare. Som metod för att fastställa status som egenföretagare kan socialtjänsten använda registreringsbevis för företaget eller F-skattsedel samt i förekommande fall ytterligare dokumentation som till exempel hyreskontrakt för nödvändiga lokaler, marknadsplan, fakturor och kvitton på utförda tjänster och inköpt material.

Till skillnad från vad som gäller för arbetstagare finns det inte några bestämmelser om bibehållen uppehållsrätt för en EU/ESS-medborgare som har upphört att bedriva verksamhet som egenföretagare eller tillhandahålla tjänster. Om en EU/ESS-medborgare som har upphört med verksamheten i fortsättningen ägnar sig åt att söka nytt arbete i Sverige ska hans eller hennes uppehållsrätt och rätt till bistånd bedömas utifrån de förutsättningar som gäller för arbetssökande.

Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EU-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas sex månader i medlemsstaten för att söka arbete. Samtidigt har EU-domstolen påpekat att om personen efter sex månader fortfarande söker arbete och har en reell möjlighet att få anställning kan han eller hon inte tvingas att lämna värdmedlemsstaten, jfr också 3 a kap 3 § punkten 2 utlänningslagen.

Ytterligare hänvisning kan fås i Socialstyrelsens vägledning "Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/ESS- området.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall i vilken omfattning bistånd ska utges.

Icke yrkesverksamma personer

Vidare har vissa studerande och personer, till exempel pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring uppehållsrätt. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet. Upphållsrätten gäller så länge villkoren för uppehållsrätt är uppfyllda. Omvänt gäller att en person inte har uppehållsrätt om villkoren inte är uppfyllda. Med kravet på

tillräckliga tillgångar menas att en EU-medborgare löpande har tillgång till pengar så att de kan försörja sig utan att vara en belastning för det sociala biståndssystemet det vill säga personens kontinuerliga försörjning ska vara tillgodosedd. Observera att det inte ställs några krav på att medlen för försörjning ska vara personens egna medan däremot att den enskilde verkligen disponerar över medlen eller att exempelvis löpande utbetalningar kommer att ske. Medlemsstaterna får enligt rörelsedirektivet inte heller fastställa något fast belopp som ska anses tillräckliga medel utan hänsyn ska tas till den berörda personens personliga omständigheter. Handlingar som styrker tillgångarna kan vara banktillgodohavanden, pensionsbevis eller andra handlingar som visar på en löpande inkomst. Om det är någon annan person som ställer tillgångarna till förfogande kan detta styrkas genom intyg samt uppgift om vilken inkomst eller vilka tillgångar den personen har.

En EU-medborgare, som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall i vilken omfattning bistånd ska utges.

EU-medborgares rätt till bistånd

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt SoL. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.

En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetssökande ska vara anmäld på Arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett anvisat lämpligt arbete. Den arbetssökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde där hen tidigare arbetat. Det krävs också att den arbetssökande ska delta i verksamhet som anordnas inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, såsom till exempel Arbetsförmedlingens insatser, och liknande insatser. En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning.

I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sitt egentliga bo och hemvist till Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera sin ekonomi. Om egentligt bo och hemvist inte är flyttat till Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i Sverige kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland. Om det inte finns någon försörjningskälla i hemlandet eller annan anknytningspunkt saknas och personen har för avsikt att flytta permanent till Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning, finns inte grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp. Rätten till bistånd för dessa personer har dock hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig.

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets

ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt SoL skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas bistånd till matpengar, logi samt en biljett hem.

Utredning och beslut gällande EU-medborgare

Följande frågeställningar ska utredas och dokumenteras:

- Har den sökande uppehållsrätt?
  - Om nej:
Sökanden har ej rätt till försörjningsstöd och ett avslagsbeslut ska fattas. Avslagsbeslutet ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Även om rätt till försörjningsstöd inte föreligger finns alltid rätt till bistånd om en akut nödsituation bedöms föreligga.
  - Om ja:
Likabehandling gäller och nedanstående ska utredas i vanlig ordning gällande den sökande och hans familj:
    - Är förutsättningarna för försörjningsstöd uppfyllda?
    - Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?
    - Vilket bistånd ska beviljas?

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

Personer utsatta för våld i nära relationer

Socialstyrelsen berör i sina allmänna råd om ekonomiskt bistånd situationer där våld i nära relationer finns och anger följande:

Socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå bland annat

- om den enskilde har tillfälligt höga kostnader, till exempel för livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att hen är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående.

Ekonomiskt bistånd avseende flytt, hemutrustning och högre boendekostnad kan beviljas när inget annat alternativ finns.

Makar, registrerade partner och sambor

Makars inkomster bör räknas som gemensamma vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Detsamma bör gälla för registrerade partners inkomster. I regel bör detta även gälla för dem som lever i sådana samboförhållanden som avses i lagen om sambors gemensamma hem och lagen om homosexuella sambor. För sambor bör socialnämnden räkna med båda parter sammanlagda inkomster och tillgångar från sammanflyttningsdagen.

Socialnämnden bör endast undantagsvis ge ekonomiskt bistånd enbart till den ena parten, om den som har inkomst inte bidrar till familjens försörjning. Nämnden bör kunna ge bistånd, till exempel i avvaktan på att den andra parten bidrar med sin inkomst eller uppfyller de villkor som nämnden ställer på hen. Villkoren kan till exempel gälla att stå till

arbetsmarknadens förfogande och ta anvisat arbete eller delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Andra situationer då nämnden bör kunna göra undantag från principen om gemensamma tillgångar är om den ena parten är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av den andra parten.

6. ANVISNING FÖR HANDLÄGGNING

Allmänt

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggningen. Avsnittet innehåller definitioner av begrepp, regler för dokumentation och registrering i Viva systemet, kontroller som ska utföras, hantering av inkomster och utgifter i olika situationer samt handläggning av återkrav och misstänkt bedrägeri.

Ytterligare vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2015.

Noggrannhet vid handläggningen

Handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt registrering i socialtjänstens VIVA-system.

Ytterligare vägledning finns att få i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om "Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS (SOSFS 2014:5) och Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2015.

Förebygga felaktiga utbetalningar

Genom noggrann handläggning ska felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd motverkas. Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av brister i ärendehantering, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller och genom noggranna kontroller.

Uppgifter som kan kontrolleras är t ex: identitet och medborgarskap, typ av boende, folkbokföring, civilstånd, vårdnadshavare för barn i hushållet, om personen är anmäld som arbetsökande hos Arbetsförmedlingen, inkomster och tillgångar.

Omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar och som särskilt bör uppmärksammas är:

- Att sökande kan vara sammanboende.
- Att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i landet.
- Att sökande kan uppbära ekonomiskt bistånd i annan kommun.
- Att sökande kan ha inkomster av svartarbete eller undanhåller tillgångar.

Den som misstänks ha lämnat felaktiga uppgifter eller genom grov oaktsamhet orsakar risk för att ekonomiskt bistånd felaktigt betalas ut ska polisanmälas för bidragsbrott.

Om den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet enligt 9 kap 1 § Socialtjänstlagen alltid återkrävas när det är möjligt.

Löpande beslut

Ett beslut om löpande ekonomiskt bistånd innebär flera på varandra följande utbetalningar. Löpande beslut ska användas mycket restriktivt men ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden om till exempel omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett, för den enskilde, gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 27 §). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte. På vilket sätt ansökan mottas ska finnas dokumenterat i journalen.

En muntlig ansökan ska alltid dokumenteras och innebär att handläggaren måste anteckna vad som kommer fram i samtalet med den enskilde. Socialtjänsten måste pröva en muntlig ansökan om bistånd om den biståndssökande vägrar att fylla i en blankett eller att göra en skriftlig ansökan. Det finns inget krav på att den enskilde personligen ska lämna in ansökan till socialtjänsten, till exempel vid ett personligt besök, om det inte krävs för utredningens skull.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter i samband med biståndsprövningen, exempelvis normer, krav, och kontroller samt att uppgifterna kommer att registreras i dataregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om hen ska avstå från att göra en ansökan.

Ansökningstiden beräknas från datumet när den första kontakten sker. Från detta datum ska ärendet anses aktualiserat, om inte annat framkommer under utredningen. Detta innebär att en person kan beviljas bistånd från och med den tidpunkt behovet anmäls. Ansökan samt anmälan om behov ska utredas enligt 11 kapitlet 1 § SoL.

Av utredningen ska klart framgå vad den sökande frågar efter, vad som föranleder utredningen. Den sökande ska intyga sanningshalten i sina uppgifter genom att underteckna ansökan samt genom att lämna erforderliga verifikationer. Saknas uppgifter ska sökande anmodas att komplettera ansökan. Tiden för beslut i ärendet kan då bli fördröjd.

Ombud och fullmakter

Den som gör en ansökan om ekonomiskt bistånd får anlita ett ombud. Med ombud enligt förvaltningslagen avses den som har fullmakt att helt eller delvis föra den enskildes talan. En fullmakt kan vara muntlig eller skriftlig, men den får inte vara av allmängiltig karaktär utan

det ska vara tydligt vad den enskilde ger tillstånd till. Socialtjänsten ska kontrollera att fullmakten fortfarande är giltig.

Grundutredning

I samband med att en sökande aktualiseras för första gången, eller återkommer efter det att akten har varit stängd i över tre månader, ska en 1:1 utredning göras (sk.grundutredning).

Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras. Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat biståndsansökan.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Följande ska alltid kontrolleras:

- Identitet
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetsökande

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort eller ID-kort från bank eller polismyndighet. Boende och vistelse-tillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelsetillhörighet på annat sätt ska hembesök göras. Huvudregeln är att hembesök alltid bör göras om den sökande har andrahandskontrakt som inte är godkänt av hyresvärderna eller är inneboende.

En förutsättning för att göra hembesök är att den enskilde samtycker till besöket. Utan samtycke kan ett hembesök i utredningssyfte inte genomföras. Ett hembesök får inte kränka den enskildes skydd enligt bestämmelser i regeringsformen och Europakonventionen. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska hen uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet.

Löpande kontroll av att sökande vistas i kommunen ska göras genom personlig kontakt. Det är även viktigt att kontrollera vistelsen för barn och ungdomar som uppges ingå i hushållet samt vem som är vårdnadshavare.

Gymnasiestuderande ungdomar ska särskilt uppmärksammas för att avhopp från skolan snarast möjligt ska upptäckas. Dessa ungdomar ska omgående hänvisas till relevant instans.

Inkomster

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag uppvisas från samtliga banker om hushållet har flera banker. Kontoutdragen ska avse de tre senaste månaderna med aktuell kontoställning samt de senaste tre månadernas transaktioner. Även specifikationen till senaste preliminära deklARATIONEN ska lämnas in. Sökande kan välja att stryka sina utgiftsposter i kontoutdraget.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos Försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. I förekommande fall ska även kontrolleras ifall ansökan om tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggs pension/övriga avtalspensioner).

Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

När det finns tillgångar framgår det av slutskattsedeln att den enskilde haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklARATIONSBANKETTEN, dels på specifikationen till preliminär deklARATION. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Saknas de finns uppgifterna hos lokala skattemyndigheten. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen.

Arbetsökande

Kontroll ska göras om den sökande är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt arbetsökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger.

Se vidare under Arbetslösa i kapitel 5.

Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd. Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits. Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om en akut nödsituation annars skulle uppstå.

Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Lön eller sjuklön från arbete

- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Jämnställdhetsbonus vid föräldrapenning
- Sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning samt bostadstillägg
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknads-försäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggs pension/övriga avtalspensioner).
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg, bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Vårdbidrag, skattepliktig del (resterande del utgör merkostnader för barnets handikapp)
- Skatteåterbäring
- Räntor och utdelningar
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Hyresdel från inneboende
- Gåvor och vinster
- Arv
- Insättningar på konto kan reducera försörjningsstödet efter utredning
- Etableringsersättning och bostadsersättning

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma. Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten

Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

- Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas som inkomst.
- Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet ska göras från fall till fall.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet

- Ersättning för merkostnader till följd av funktionsnedsättning till exempel handikappersättning
- Habiliteringsersättning
- Extra tillägg till studiebidrag
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Försäkringsersättningar som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust
- Skadestånd som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning
- Inkomst från feriearbete för hemmaboende ungdom under grundläggande utbildning, upp till ett prisprisbasbelopp

Socialnämnden bör dock i regel räkna med försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar den enskilde för förlust av egendom som kunnat tillgodose hushållets behov genom att avyttras. Omständigheterna i det enskilda fallet bör bli avgörande på samma sätt som om den enskilde hade haft kvar egendomen.

Jobbstimulans-särskild beräkningsgrund enligt 4 kap. 1 b § SoL

Om en enskild uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap. 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten av anställningen inte ska beaktas vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Jobbstimulansen är personlig och gäller inte för hushållet som helhet. Den eller de vuxna i hushållet som uppfyller villkoren har rätt till jobbstimulans.

Ett villkor för att få jobbstimulans är att den enskilde har fått försörjningsstöd under en sammanhängande period av sex månader. Då gäller jobbstimulansen under 24 sammanhängande månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under någon del av tiden eller om den enskilde flyttar till en annan kommun.

Om en enskild efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd under sex sammanhängande månader är den enskilde åter kvalificerad för jobbstimulans. Det finns ingen gräns för hur många gånger en person kan få jobbstimulans. Om den enskilde sparar av inkomsten under perioden med jobbstimulans ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd, efter perioden med jobbstimulans får en sedvanlig prövning göras i varje enskild fall.

Överskjutande inkomst från tidigare månader (normöverskott)

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller under lång tid inte varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att hen i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt.

Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras. Det bör påpekas att en person, som vid sista inkomstillfället vet att hen inte har sin försörjning tryggad framåt, har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person, som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner, får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning. Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur förvaltningen räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås, om hen haft inkomst över eller i nivå med normen.

Ytterligare vägledning kan fås från Socialstyrelsens handbok "Stöd för rättstillämning och handläggning av ärenden i den kommunala socialtjänsten".

Arbetsinkomst för skolungdomar

Vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL ska inkomster genom lön som överstiger ett helt prisprisbasbelopp per kalenderår som hemmavarande barn och hemmavarande skolungdomar under 21 år har, beaktas. Socialnämnden får dock beakta hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster som överstiger ett helt prisprisbasbelopp vid bedömningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet eller skolungdomen. Det är nettoinkomsten efter skatteavdrag som ska beaktas. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Ekonomiskt bistånd till hushåll som har uppdrag som familjehem

Vid beräkning av familjehemmets behov av försörjningsstöd ska det placerade barnet inte räknas med. Omkostnadsersättningen inklusive belopp som utgör ersättning för bostad per månad räknas inte heller med. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av försörjningsstöd. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar framgår av slutskattsedel eller hemförsäkringsbrev.

Bil

Bil innehav godtas ej. Vid nyansökan lämnas skäligen råd för avyttring av bil. Under pågående biståndsperiod godkänns ej nyanskaffning av bil. Om bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller om den behövs i arbetet kan bil innehav godtas. Behovet av bil ska omprövas kontinuerligt. Om innehav av bil godtagits kan bistånd till kostnader för milersättning gällande arbetsresor godkännas. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftkostnaderna för bilen.

Har sökande beviljats bilstöd från Försäkringskassan godtas normalt bilinnehavet.

Vid en försäljning bör den enskilde kunna använda intäkten till att betala eventuella lån som är knutna till det som sålts, utan att det påverkar rätten till ekonomiskt bistånd.

Bostadsrätt eller villa

En villa eller en bostadsrätt bör endast betraktas som en realiserbar tillgång om en försäljning bedöms kunna ge ett intäktsöverskott som motiverar åtgärden och det finns möjlighet att ordna annat boende. Vid beräkning av intäktsöverskottet ska hänsyn tas till hushållets storlek,

eventuellt ökad boendekostnad vid flytt och den sökandes möjlighet att bli självförsörjande på sikt. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. Även om ett intäktsöverskott talar för en försäljning kan en sådan vara olämplig av andra skäl. En bostadsrätt eller villa betraktas som en realiserbar tillgång om en försäljning bedöms kunna ge ett överskott. Vid ett långvarigt behov av bistånd (längre än tre månader) kan krav på försäljning ställas. En individuell bedömning utifrån följande faktorer ska dock göras innan krav på försäljning ställs:

- Om en barnfamilj genom att flytta tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk.
- Om en ensamstående vuxen t ex med funktionshinder eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljö som hänger samman med det nuvarande boendet.
- Om bostaden är anpassad till en boendes funktionshinder.
- Om den enskilde har begränsade möjligheter att bli godkänd som hyresgäst.

Vid ett kortvarigt behov av försörjningsstöd bör den faktiska kostnaden för bostaden godtas. Med kortvarigt avses en period av maximalt tre sammanhängande månader.

Vid faktisk kostnad medräknas aldrig amortering av lån då den utgör kapitalbildning. Sökande med lån på bostaden ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden.

Den sökande bör ges skäligt rådrum för byte av bostad. Med skäligt rådrum avses en period som inte understiger fyra månader från den tidpunkt då den enskilde fick information om nämndens bedömning. Vid försäljning av bostadsrätt eller villa ska krav ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning.

I övrigt gäller vad som sägs i riktlinjerna om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på bostadsbyte och överväganden i samband med det.

Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer, som äger fastighet eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl, till exempel vid fel säsong eller tvist i samband med försäljning, kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

Bankmedel, aktier och obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

Barn får ha sparkapital på upp till 15 % av prisbasbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller läger-verksamhet.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

Barns tillgångar och inkomster av kapital

När det gäller barns tillgångar, måste först och främst fastslås att barn aldrig är försörjnings-skyldiga gentemot sina föräldrar. Om barn har inkomster i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning ska detta räknas av mot barnets del av familjens kostnader inklusive boendekostnader vid beräkning av försörjningsstöd. Barns tillgångar som är satta under förmyndarspärren är inte i sig ett hinder för att ta i anspråk barnets tillgångar för barnets behov, men överförmyndare måste ge sitt samtycke. Barn får dock ha sparade medel upp till 15% av prisbasbeloppet, se under avsnittet Bankmedel, aktier, obligationer.

Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas. Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhålls-skyldig för barn sedan tidigare, ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom hen har inkomst kan den inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

En utgångspunkt vid prövningen av ekonomiskt bistånd är att alla inkomster och tillgångar räknas som gemensamma för makar, registrerade partner och sambor. Normalt ska den ena parten i ett par inte kunna få bistånd för egen del utan att den andres inkomster eller tillgångar beaktas.

En annan typ av hushållsgemenskap gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar gentemot varandra, t ex vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner som delar lägenhet. För denna grupp beräknas normen som den personliga kostnaden för ensamstående samt personens andel av hela hushållets gemensamma hushålls-kostnader.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttningen sker. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert och haft en kort varaktighet kan det undantagsvis och under kortare tid göras avsteg från principen.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt Äktenskapsbalken försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll.

Endast om det är uppenbart ogörligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då båda har försörjningsstöd men bor på olika orter, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan naturligtvis även göras vid akuta nödsituationer även om båda makarna inte bor i Sverige.

Om sökandes maka/make vistas utomlands är socialnämnden inte skyldig att utreda hens ekonomiska förhållanden utan det är den sökande som har bevisbördan för att maken/maken saknar sådan ekonomisk förmåga. Nödprövning kan dock göras.

Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men ej lever under äktenskapsliknande förhållande ska ensamstående norm beviljas samt del av hushållsgemenskap tillämpas. Normtypen är aktuell för kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Normbeloppets storlek är beroende av hur många som delar lägenhet. Samtliga boende, även minderåriga barn, medräknas.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har, enligt förädrabalken, försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 21 år eller så länge ungdomarna går kvar i skolan. I dessa fall ska den unge räknas in i familjens behov och normen för 15-21 åringar användas. Föräldransvaret gäller oavsett om den unge har egen bostad eller inte. Efter studieuppehåll återgår ansvaret till vårdnadshavarna.

I de fall gymnasieungdomen studerar på annan ort räknas hen in i familjen. Inga extra kostnader godkännes, inackorderingstillägget medräknas inte som inkomst då inkomsten ska täcka eventuella merkostnader. Individuell prövning ska alltid göras. Vid flytt när ungdomen tillfälligt går kvar i sin gamla skola görs särskild prövning dock längst till terminens slut.

Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se hen som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska, om möjligt, föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder och även i de fall då den unge inte avslutat sin grundläggande utbildning upp till 21 år. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 års ålder. Om maken inte kan fullfölja sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Hushåll med möjlighet till föräldrapenning

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning fram till det att barnet fyllt ett år och barnomsorgsplatser har erbjudits. När barnet har fyllt 8 månader ska barnomsorg sökas. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt Försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bland annat till barnets inskolning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna.

Den som har försörjningsstöd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, även i annan stadsdel, om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, till exempel medicinkostnad (gäller ej barnomsorgsavgift).

Kommunicering

Om beslut ska fattas i ett ärende och nya uppgifter har inhämtats ska detta kommuniceras innan beslut fattas för att den enskilde ska ha möjlighet att yttra sig. Om det inte går emot den enskilde eller om det är uppgifter som saknar betydelse eller om det av någon anledning är uppenbarligen obehövlig, kan beslut fattas utan kommunikering. Beslut kan även fattas direkt om avgörandet inte kan skjutas upp.

Kommuniceringen kan ske muntligt, genom brev, delgivning eller på annat sätt.

Beslut

Varje ansökan ska leda till ett beslut. Efter utredning ska varje ärende avgöras. Beslut, både bifall och avslag, ska alltid vara motiverade och skriftliga. Det ska klart framgå vad som har begärts och vad som har beviljats eller avslagits. Det innebär att det i beslutet ska stå om ansökan helt eller delvis har beviljats. Om ansökan enbart är delvis beviljad, ska det framgå vilken del som är det och vad som har avslagits. Det ska tydligt framgå på vilka paragrafer i Socialtjänstlagen som beslutet vilar, på vilka grunder beslutet är fattat och om hänsyn tagits till barnperspektivet. Det ska framgå vem som har fattat beslutet och i förekommande fall vilken tid som beslutet avser, exempelvis vilken period biståndet avser att täcka. Perioden ska inte överstiga en månad. Även i de fall den sökande bedöms ha samma biståndsbehov under en längre period ska en ny ansökan och ett nytt beslut fattas för varje månadsperiod.

Information i form av besvärshänvisning ska lämnas om hur beslutet kan överklagas. Alla beslut som medför utbetalning samt alla avslagsbeslut ska registreras i Vivasystemet med angivande av orsakskod.

[Exempel på beslutsformuleringar finns i InfoSoc rättsdatabas.](#)

Underrättelse om beslut

För beslut som kan överklagas med förvaltningsbesvär gäller 21 § Förvaltningslagen, underrättelse av beslut. Paragrafen anger att nämnden bestämmer själv om underrättelse ska ske muntligt, genom brev, genom delgivning eller på annat sätt. Oavsett hur underrättelse av beslut skett är det viktigt att en anteckning görs om hur detta skett samt att en besvärshänvisning lämnas. Det är också viktigt att förvissa sig om att den som berörs av beslutet förstått dess innehåll och i det ärende tolk behövs ska en sådan anlitas för att undvika eventuella missförstånd.

Överklagan

Överklagande med förvaltningsbesvär

16 kap. 3§ socialtjänstlagen (SoL)

”Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om”:

När ett överklagande av beslut enligt 4 kap. 1 § SoL med förvaltningsbesvär kommit in, har nämnden att pröva om det kommit in i rätt tid eller inte, det vill säga inom tre veckor från det att beslutet meddelats/delgivits den sökande. Viktigt för beräkningen av tidsfrist är att anteckning har gjorts när beslutet meddelats eller delgavs. Har fråga uppkommit om besvärstidens beräkning, kan handläggare efter samråd med teamledare välja att ta emot ett överklagande även om den formella tiden på tre veckor överskridits.

I de fall prövningen utfaller så att överklagandet bedöms ha inkommit för sent ska det avvisas. Detta är ett beslut som kan överklagas. Det innebär att beslutet om avvisning måste meddelas den sökande som även ska erhålla en besvärshänvisning. Överklagande av beslut sker enligt 30 § Förvaltningslagen, och då får avvisningsbeslutet överklagas i samma ordning som beslutet i huvudsak.

Överklagande med kommunalbesvär – laglighetsprövning

10 kap. 1 § kommunallagen.

”Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos förvaltningsdomstolen.”

Beslut om ekonomiskt bistånd som fattas enligt 4 kap. 2 §, SoL.

Besluten grundar sig på kommunala riktlinjer och kan endast laglighetsprövas enligt kommunallagens regler (kommunalbesvär).

Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. All dokumentation sker i Vivasystemet. Den enskilde ska hållas

underrättad om den dokumentation som förs om hen och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

Ytterligare vägledning kan erhållas från Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2015.